
D I N S

J.

PALÀCIOS

UNA ALTRA MESURA

A D. P. M., J. C. M. i J. P. M.,
epigràfics, gentils, inductors,

i que cadascun d'ells, quan s'haja identificat, trie l'adjectiu que preferesca,
o tots, o cap,

però que conste que algun càrrec han compartit en aquests intents homicides.

I no cal dir que jo rebutge la part que em pertoca

Per a fer un *país* nou, cal destruir el vell.

Per a ressuscitar una llengua, cal... ¿ressuscitar el cos sencer?

/

Per a entendre'm, cal que us enteneu.

Per a entendre-us, cal que m'enteneu.

.I.

ARA, LLAVORS

.II.

ASSAIG JA NO TAN ESTRET

.III.

77'7

DÍSTICS

.IV.

LA MAR, LA MIRADA

.V.

RELOTGE D'AIGUA

.VI.

DE ΓΥΨΙΛΙΥ

СΠΓ

I

.I. ARA, LLAVORS

Abans del Verb, fou el Silenci, i, quan ja tot
haja estat escrit, serà de nou el Silenci, cobert
de fum, fins que l'aclaresca el Verb i el Verb siga
esborrat pel Silenci.

(J. C.)

No donaré massa explicacions, no fos cas que us convencés. Aniré parlant-vos, ara en blanc, ara en negre, de mi mateix, contra... el que siga, per a amenitzar l'*erudició*. Assajant, en un sentit molt semblant al de l'apartat .II. Però, primera ziga-zaga, per a afrontar ja d'entrada el desencadenament d'interrogants que suscita l'epígraf que l'engega, ¿no és assajar trencar la *metodització*, una mica, o un molt, malgrat Montaigne, amb el seu recurs constant a les cites d'*autoritat* o d'*excusa*? ¿És penedir-se instantàniament de cada afirmació que es fa, *dubtar-la*? Penedir-se, tanmateix, ¿no provocaria, automàticament, contrareferències de creença, i, pitjor encara, *imaginàries*? Una altra *aproximació* a la *naturalesa* de l'assaig: ¿una *succió* contínua de l'instant? Tindrem oportunitats per a anar modulant-ho. ¿Una improvisació damunt el traçat paral·lel, immediat, de la música, els propis ulls *contra* els ulls d'un quadre? ¿Una font de paraules quan s'ha *trobat*, compartidament, *dialogadament*, el punt àlgid de l'amor?... ¿Nàixer tumultuosament, com ara jo, en aquest inici, als braços del full en blanc, de cara a una llum que, segurament, no fa sinó allunyar-se? ¿Una substitució encadenada d'infinits? L'autocontemplació de l'*esperit*, d'allò que *és un mateix* però que *no és...* D'aquests tres papers que ací aplegue, dos són pràcticament contemporanis, els «Dis-tics» —primer, no sé quants; després, no sé quants més; i en fi, supersticiosament, 77'7, amb un decimal ajustat per *pressions consonàntiques*— i l'assaig *planianofusterià* fet per un *similar* —cerqueu la nota aclaratòria on pugueu, que no seré jo qui us ho diga—. «La mar, la mirada» era, en la seua primera versió, una cua d'*alfaBet*, i en aquesta tercera —una segona, gairebé sense tocar, us desitja molts anys que llegiu i que compreu llibres en 62—

conté, diríem, alguns dels *matisos* o *filis de coherència efectista* de què mancaven les precedents. M'agraden les *formulacions d'aparença* i designar amb ficció amplitud acreditativa, com ja veieu: *fer teoria*, però sense l'obligació de *traure conclusions*; encerclar instants, *bombollejar-los*. Dit tot això, no semblarà estrany que uns papers ressonen *dins* els altres i que la sensació d'autoplagi resulte inevitable. Però aquest fi és, justament, el que jo persegueix, com he escrit en algun altre lloc: que els *meus mots*, sí, *reapareguen* ací i allà, no amb *encadenaments* lògics, perquè, entre els meus *ací* i *allà*, no hi ha sinó una *línia d'obsessió*; patològica, en diran alguns. Els publique ara junts, no per raons *antològiques*, perquè els considere *millors* que altres papers meus, sinó perquè aquesta mena de *joc* em brinda la possibilitat de corregir-los. Hi reincidesc, en efecte: la meua, mortificadora, *ideologia* és la correcció; més que la pulcritud, l'esmena, i més que per *manipular-los estèticament*, perquè vessen per tots els costats, *per excedir-los en ells mateixos*, per entaforar dins una frase, amb l'ajuda com a màxim d'unes comes, d'uns guions, d'uns... —uns punts i comes són gairebé entelèquies—, el *Parmènides* i el *Arrocés*, que si els anteposeu una J. i una .l em teniu a *mi* doblement interpretable, és a dir, sense la certesa d'encertar en el *judici*. Més o menys, com he deixat caure des del principi, tots han estat *retocats*: això ja era un fet verificable l'endemà mateix d'aparèixer, i és el poc o el molt en què ho han estat allò que justifica la seua reaparició. Sobretot, un d'ells, els «Dístics», abans —després-ahir; la sort que tinc és que els meus llibres no arriben a veure pràcticament la llum, i això m'estalvia remordiments que ja m'haurien fet desistir de la literatura: *un* no s'agrada de *dir* com és en alguns moments, de la *representació* que donarà de si davant els altres— «Les meues veus contra mi mateix». En aquest text, bellament confluït en el camp tipogràfic amb la sèrie pictòrica de Manuel Boix, «El rostre», vaig confiar a la Memòria tota la meua Ignorància, i, com era de tómer, aquesta bifida senyora, per a demostrar-me la meua Cultura —¿no diuen que la Cultura, la tercera protagonista femella que esmente en tres ratlles, és el que queda després d'haver oblidat el que se sap?; i he tingut cura de redactar-ho, senzillament, de manera que no hi aparegués el substantiu, Oblit, el jòker, *el doblement invertit*: l'*encert* o l'*error* duplicats en els pols oposats— em va traïr. No em cal ser més precís, masoquistament: en «Les veus» i en els «Dístics» dic el mateix *però no dic el mateix*, perquè allà ho deia *tècnicament* pitjor, a part la creixença que hi ha de les unes als altres, que altera en substància la qüestió,

ampliant-la amb registres dissonants, amb tonalitats enfrontades. Però no: això només hauria estat així si jo hagués pretès introduir-hi una unitat, un argument, quan, de fet, cada díctic és autosuficient en ell mateix, com un individu dins una multitud, que només respira el mateix aire que els que l'envolten. En defensa del conjunt només sabria dir, amics, que no s'assemblen gens als de Riba, que ja és, opine, una virtut, i no espereu que us explique per què. O sí que em despulle, en aquest començament, que, com és obvi, està escrit a la fi. En el fons de la consciència —aqueix membre combustible del cos que ens regala totes les formes de l'angoixa—, ara mateix ho he descobert, encara que segurament ho he dit mil vegades, jo tractava de destruir tanta exclamació abrindada de la Mediterrània Riba —i en van dues, de mencions, més una tercera que s'inclourà en el mateix punt dolç de la qüestió—, i, ni més ni menys, reajustar al meu gust part de la cultura occidental, i només ara —abans/després— m'ha estat inspirat el model idoni al qual tendia a les palpentes. Atès que no puc sortir dels paranyes que jo mateix m'he posat, és a dir, de la broma ingènua de les desenes, les unitats i els decimals, el transcric fora de sèrie, perquè crec que resulta coherent anticipar la troballa de la incògnita per tal de plantejar, o d'estripar, l'equació: «Oh amor flotant, tendra Ofèlia, penjada d'un bri de la Riba:/ pren per mirar-me els meus ulls, si no he de veure't mai més.» En literatura, la brutalitat com la delicadesa es poden resoldre en un parell de paraules: per això he *assajat*, com he *assajat* als altres cinc almuds d'aquesta *mesura*, la brevetat del díctic en ell mateix, no encadenat en *elegies*. Algun de semblant, ¿ribià?, ja l'hi havia dedicat, epistolarment, a J. C. M., o ell a mi, per adoctrinar-me en la mètrica, el qual no m'hauria importat reproduir, si hagués pogut localitzar-lo: en qualsevol cas, la majúscula d'aquesta ja profetitzada riba és per a fer tres i no res, i acabe de deixar la quarta, ja *profanadorament* minúscula. Ara, per fi, sense tants *romanços*, serà més probable que romanga fidel a cada una de les meues innumerables amants, tantes com en volgués prendre —de diccionari!—, que ho encerte, i una a una, tot i els plaers que prometen els amuntegaments. ¿Que encerte què? La dissonància: escriure cada peça del tríptic contra la manera en què ho han estat les altres. En el reconeixement de l'error hi ha la naixença de la via cap a una altra *inspiració*, com les ones de la mar, fracturades entre els corrents profunds i els vents contraris. Des d'aquesta transmutació hauria de sorgir *l'estil*. Tot, doncs, és, premeditadament, distint i igual: és, amb un nou

axioma, l'obertura de la meua *creació*. Jo, només provisionalment com puc ser, no sóc més que una pila de fulls en blanc; els plens són la mort. Si dels enfrontaments lingüístics personals no saltava una espurna, ¿per a què serviria *simular* aquesta follia? Per un altre cantó, les incisions en el, en principi, «Petit assaig» i, finalment, «Assaig ja no tan estret», són d'una naturalesa més anecdòtica, promogudes per cada relectura, que, en el meu cas, siga per a bé o per a mal, són més nombroses que estariau disposats a creure. ¿Qui pot interessar-se més/menys per mi com a *literat* que jo mateix, amb el qualificatiu que em penge en la signatura final? Però si pogués callar! No: que el que vull sentir és aquella pedregada de *veus contra mi mateix*. Que, redargüides per mi, són *contra tot*. Una ingenuïtat més: des que vaig començar a fer literatura, el meu *objectiu* era, ¿ho dic?, després d'haver omplert la *llengua*, una llengua imaginària, aglomerada, que les resumís totes, de mi mateix, la destrucció del llenguatge, de tota possibilitat de comunicació. M'emmordasse i prossegueisc mansament. I quant a «La mar, la mirada», acabat de publicar com estava, poques variacions conté, en comparança, però més que tampoc no us penseu: suficients per a fer-ne una edició crítica, amb explicacions no sempre fàcils de trobar, o, ¿no es tracta d'això?, per a servir de base, o, més ajustadament, d'excusa, per a un altre paper, i així successivament. Hi apareixen elements nous, negligits de manera inexplicable en redaccions anteriors. Si es repetia l'experiència, arribaríem a l'infinit, com qualsevol matemàtic ens confirmaria. Però no és el mateix un *infinit teòric* que una simple *noció d'infinit*. I prou, que no sóc el Tostado. Ni Torquemabalahoguera. I ja us he guiat protectorament fins on volia. Perquè ha començat el meu programa: sons, mots, que se submergeixen en aquest principi i que emergiran *quan calga*, amb sentits *reaprofitats* o *reinventats*, o com a no res: pures cacofonies. I, una vegada posats, ¿eren, aquells frares, del mateix orde? ¿Del mateix poble? ¿Amics? ¿Coneguts? Sembla que sí, i que fins i tot es preparaven els intercanvis dialèctics. Per altra banda, ¿quin plaer superaria el d'insultar el veí, o el de rostir-lo? L'interrogant que ve a continuació és d'una altra naturalesa. ¿Els admirava indiscriminadament Pla? Que Fuster els coneixia, segur. Faré un acudit paradoxal: ¿és la Història contemporània d'ella mateixa, o me la puc inventar, per endavant i tot? Clar: l'única amb les mateixes probabilitats de ser vertadera o falsa és la que s'escriu, i no tant amb la rudimentària parcialitat de l'historiador com amb les fantasies per a solista i orquestra de la literatura. O més ajustadament enca-

ra: la que acull el taüt. En fi. El T.T.: una lletra màgica, doble també. I quins veïns, aquells, siga dit de passada! Com si no en tinguéssim prou amb nosaltres mateixos!

Post-scriptum

A última hora, he decidit *salvar* de la volatilització una miniatura: «Relloge d'aigua», en principi; «Molí de Matada», un topònim real, d'aquesta roaldia, després: no he pogut aclarir què puga significar Matada, i no crec que siga una corrupció de Matana, enregistrada en el Coromines onomàstic, tanmateix, en un sentit adequat perfectament al que es requereix ací; ¿i per què no «Tríptic del temps», per a tractar de desviar cap a un tercer angle —el tema subjacent del relat, potser— l'atenció que provoca aquesta duplicitat? El *tercer angle* és l'instant en què s'implanta l'*ara* de la narració, en què *jo* em mire crucificat en la *meua* ànima d'aram. N'hi ha un quart: el de la publicació. I un de cinquè: el de la lectura. I un de sisè, que tapa una mica l'espant de l'anterior: el de la relectura. Més, per abreujar, la cua del *destí*: a mi, personalment, m'hauria agradat fer-ne una edició de butxaca, però de la petita butxaca superior de les americanes, la que arreplega els batecs del cor. ¿Talment una estampeta de primera comunió, amb el nom del beneficiari del sagrament imprès, com es feia abans? ¿En el format, per no posar-nos més trists, dels llibrets de paper de fumar?... Només he localitzat la primera versió del conte —en un full anunciador d'una exposició de pintura—, apòcrifa; la segona edició, amb algunes errades humiliants, anava signada pel seu *veritable autor*, en una coneguda revista. Ara l'hi manlleve, en un acte gratuït, i el restituesc a l'origen, amb a penes algun canvi insignificant, per a contrastar la tècnica narrativa. Ni entre els seus papers ni els meus, amuntegats elegantment, he sabut trobar-ne cap de les versions successives, que anaven creixent de forma geomètrica en nombre de pàgines. El ritme mètric m'ha ajudat a reconstruir una de les frases del començament, i aquest ha estat l'únic afegit. Potser ho notareu en la punta de refinament sentimental que hi introdueix. Ho deixe així, sense més retòriques. Una conclusió us oferesc, jo en concret, que ja és hora de fer-ho o de simular-ho: més que dir res, o dir-ho d'una *manera* o *altra*, *excuses* que he fet servir de vegades —fórmules de les quals he abusat, potser; o potser

no; i mai no hauria pensat ensarronar-vos amb les meues cursives, disseminades amb profusió, ací, on siga: com les cometes fusterianes, pareu-hi esment, que me'n glorie, o que m'ho retrac, no se sap mai—, he volgut crear *IMATGES*, imatges tan grans, tan monstruoses, que s'abatessen sobre el meu lector com... ¿com res capaç de *Canviar el Sentit de la Història* o de *Destruir el Món*? En alguna altra hora, sí, aquesta ha estat la meua pretensió, i assumesc el meu *esperit de venjança* desmesurat, insaciable, *diabòlic*. ¿Esperit de venjança? ¿De què? Alguna cosa m'haureu fet, i ho predique en abstracte, perquè l'esclat arribe a tot arreu, si pot ser. ¿Vosaltres en abstracte? Ni tan sols així, en abstracte, del primer al darrer, teniu tanta importància! ¿Vosaltres: l'*altre*? ¿O l'*Altre*: Déu? Però ara no em sent gaire inspirat ni per a citar-me, truculentament, a mi mateix, o per a autoreplicar-me. *Cim metafòric* fou un bri terminològic aplicat, asèpticament, a Déu, en un espai més o menys contemporani, i... I és possible, gairebé segur, i ja m'adone que em carregue de pedanteria en dir-ho, que mai més no torne a intentar explotar els contrastes de llums i ombres d'aquesta *figuració enfollida, terroritzada*. Tot està fet, si no amb una irrenunciable decisió, amb l'emascarat pressentiment de *no tornar a escriure*. Llevat que m'ho impedisca, amb inspiracions irrefrenables, imperativament, l'ondulant ornamentació capil·lar de l'Esperit Sant, o, si més no, les obscenes provocacions d'aquella musa el nom de la qual no tinc ganes, ara, de recordar, en la seua absència: la de la Música, vull dir. O, com a mínim, la de la Pintura. ¿Per a què em serviria la de la Poesia lírico-rimada? En fi, que, comptant el «Rellotge» i aquesta inflamada nota preliminar, ja gairebé del tot socarrada, són cinc les peces que congregue, que en fan sis amb el *colofó*, dit en l'accepció àmplia d'inscripció dorsal, l'element clau dels *políptics*, ni que sovint no aparega, o perquè apareix, quan apareix, a la part de darrere de la baluerna, on se'ns revelen tots els secrets, en les indicacions o detalls d'*escriptura* que sovint no guarden aparentment cap relació directa amb la *història* que es representa al davant: en un tros de pell momificada o en el rastre d'un insecte, en una eina perduda, en una arma amagada, no se sap quan ni per qui. ¿L'arma del crim de les novel·les detectivesques? El *detall* final... Sí, només es pot viure al costat de l'art, em faig cridar per deshumanitzar-me. Com si fos, com si pretengués ser —tot l'art és el mateix art: el de la paraula i les seues cues— un d'aquells flamencs del xv, amb els seus retaules de representació i ornamentació alhora, plens a vessar com un cementeri, farcits de predel·les, de polseres... Posem,

entre ells, Van der Weyden, si us *fa*, com m'ha *fet* a mi, com em *va fer* a mi abans fins i tot de veure'n cap obra, o almenys cap de la qual es pogués assegurar que fos autèntica: un pintor dramàtic, efectista, amb diagonals i escorços aturats dins la perfecció, com en el *Davallament* —ignore, amb falsa modèstia, de qui he *pres* els adjectius, els apunts de valoració crítica: la preferència estètica sí que és capriciosament personal—. Contra les ximpleries d'un Buonarroti que propalava que aquella egrègia nissaga d'artistes no sabia pintar, quan s'hauria pogut aplicar el seu propi consell i tancar-se fèrriament en l'escultura per a fer-li la guitza al seu compatriota da Vinci, que pintar millor que ell sí que sabia, encara que es quedà a mitjan camí de demostrar-ho. ¿Somriu *aquella senyora*, o el que siga, amb els ulls, amb la boca, amb les dents, ¿punxegudes?, que aguanten els llavis, amb els pèls del nas, amb les orelles, amb els seus problemes d'identificació, o d'*autoidentificació*? ¿Somriu *en* els reflexos de les càmeres, per a desviar l'atenció d'aquell personatge cobert de pells que tenia al costat fa alguns anys, si no recorde malament, i que podia eclipsar-la? ¿De Sanzio, que sabia pintar tan bé que de vegades pintava malament, no perquè no hi arribàs, sinó perquè se'n passava? En fi... Un final inesperat, confesseu-ho. Doncs, encara, el *veritable autor*, des de l'*altura*, m'apunta, per entretenir-nos més que en discussions en matisos: jo, Van Eyck, ni que siga un retrat de 24x30, les mides d'aquest llibre quan s'obre com una mà de captaire, complezca o no complezca cap regla àuria.

.II.

ASSAIG JA NO TAN ESTRET PERÒ TAMBÉ TAL COM VE, PER A TOT, PER A NO RES, SOBRE EL QUE EM DU A MI MATEIX, DES DE PLA, DES DE FUSTER, RETOLAT MÈTRICAMENT I CACOFÒNICA

L'assaig hauria de ser una *certa mirada*, la llibertat
contra la frase feta, i no una deïficació de l'adjectiu,
sinó del *potser*, que és l'únic que és amb certesa.

(J. C.)

Escriure sobre els amics —per iniciativa pròpia, per petició interessada, per encàrrec pagat o agraït—, sobre els amics que escriuen, és una temeritat. Més encara sobre aquells que s'han *confessat*, segons l'agulla de la balança de l'edat s'incline en un sentit o en l'altre, com els nostres mestres o com els nostres deixebles, en el terreny literari. ¿Em reconec jo com a amic dels meus amics? ¿Com a deixeble dels meus mestres? ¿Com a mestre dels meus deixebles? Pel que fa al primer interrogant, liquide la qüestió amb la pèrfidament refinada cita d'Aristòtil que tantes vegades he fet servir: davant els meus amics, és clar. I la circumstància que no sàpiga donar-vos-en la referència precisa, no vol dir que me l'haja inventada jo i la pose sota l'advocació del gran filòsof per a guanyar un punt d'autoritat o per simple joc —com algú, algun dia, pretendrà identificar, amb fins inconfessables o de graduació acadèmica, les meues intervencions *utilitàries* omplint les llacunes que les circumstàncies han obert en l'obra d'algun benemèrit—. «Oh amics meus, no n'hi ha cap, d'amic!», exclama Aristòtil —tot i que, darre-rament, ho he vist atribuït, en una redacció més barata, que li fa perdre gairebé tota la seua gràcia, a un hispanista francès del XVIII, de nom florit, traductor *selecte* del Quixot i no sé quantes coses més: res a veure amb *nos-altres*, no cal dir-ho. Tanmateix, el nostre director, paternalment, s'ha encarregat de confirmar la propietat de la meua atribució amb el recurs a les *autoritats* de Diògenes Laerci i de Michel de Montaigne; però encara s'hi podrien afegir, dic jo, qualssevol *Aurea dicta*, o, és clar, si algú era capaç d'empassar-se-les, ¿i per què no?, les *Obres completes* del mateix Aristòtil—. Aquesta petita joia, dissenyada amb la perfecció d'un punyal decorat per Holbein,

val com mig Plató, dit això amb l'entonació convenient: la mateixa que s'ha de marcar quan diem, davant el mateix amic d'abans o un altre, més melòman, que algun dels *lieder* de Schubert val com mig Bach, o, per no abandonar del tot el Pare, com tres quarts de Beethoven; o mig i mig, per no ofendre tampoc els partidaris del Sord —i per això *crirava* tan fort!—. Però sense oblidar mai que fer-se *hincha* o *hooligan* —hi ha coses que sabem contra la pròpia voluntat— del que siga, en la mesura que comporta entusiasmes exclusivistes, no deixa de ser una mostra d'ingenuïtat amb tocs feixistoides, i més quan s'hi barregen les qüestions *nacionals*. Allò de l'*amor patrio* —de traducció moralment impossible, perquè aquesta fórmula ja portava incorporades la modulació i la mímica exclusives, i fins i tot crec que, *llavors*, i si no sabeu quan era *llavors* això que us heu estalviat, hi havia un personatge que en tenia el monopoli—: pel futbol o pels piquets d'execució; i em fa l'efecte que no costaria gaire fer el salt de l'un als altres, no més, i a la vista ho teniu, per culte a uns *colors*, a uns uniformes, determinats. Que *això* s'esdevenia en major mesura en la casa del costat, no diria que no, però sense creure-m'ho; en qualsevol cas, també s'esdevingué en el passat i s'esdevé ara, per motius diversos, en la pròpia, per molt nobles que ens semblen els tendres abandaments locals que tracten de compensar amb *torres* ingènues el complex d'inferioritat. Amb els *grans*, deia, podem permetre'ns aquella mena de bromes, que per a això són grans; i tampoc les bromes no són tan gratuïtes: la hipèrbole té funcions consoladores que poden suplir de vegades la justícia distributiva. El cert és que tota la clarividència del món, tota la saviesa literària, més enllà de si filosòfica o no —per no polemitzar alegrement amb la terminologia *vacuna* fusteriana, que queda per a una altra avinentesa—, es concentren en aquesta entremaliada maledicció. «No ets el meu amic, *amic*, encara que demostres que ho ets»: també la saviesa, sembla, ha de passar per l'*escenari* del psiquiatre, el consultori sentimental que freqüenten més sovint que les persones per a les quals es creen aquests establiments els mateixos especialistes que els atenen, com a clients també. Quant als meus possibles deixebles, com que mai no arribaran a dotze, tant se me'n dóna; si hi arribassen, a dotze, ja seria qüestió d'arrencar a córrer cames ajudeu-me i ingressar en un convent de cartoixans, per a impedir-nos de recaure en la verborrea ensinistradora, i com ja sabeu, i ho repetiré tant com convinga, per a no submergir-me en ingenuïtats angèliques, tots acaben crucificats d'una manera o altra, aquests guies espirituals.

Em trobe, doncs, davant el sadisme del segon interrogant: ¿em reconec jo com a deixeble dels meus mestres? No demore la resposta. Naturalment que sí. Un mestre és una crossa per a la nostra coixesa, un esquitx d'aigua per al nostre endormiscament. No és el baptisme, però reconèixer-nos-el és com situar-nos en la innocència, amb la possibilitat de començar de nou, de triar una altra via, de *guarir-nos*, per no defugir la rima, amb un prec o amb un renec, bé que algunes renunciés demanen, per buscar-la, autèntics fults o insults. També ens ajuda a alliberar-nos de més d'un compromís i a estalviar-nos alguna relliscada, o sempre podem atribuir-li'n, a ell, desagraïdament, la causa. Una influència acreditativa bé pot tenir origen en una mala lectura, en un despistament, en un malentès. Pensem en el que pot donar de si, per exemple, un Hegel llegit d'un cap a l'altre, però mal llegit: ¿quin seria, en comptes de les seues conclusions, el seu punt de partida?, fora el darrer interrogant, no tan fàcil de contestar com sembla. Podria ser qualsevol *aventura* innocent, o al contrari. La filosofia o la metafísica no són o no haurien de ser, com ho és teoritzar sobre l'art abstracte, més que excuses per a pensar, o per a citar Plató o Plotí; també Pla, com ací, o si volíem completar el ple, Plini i Plutarc. Moltes preferències discipulars es basen, així mateix, en l'animadversió de tercers davant el primer, saltant per damunt del segon, l'acòlit, que, fugint d'aquells, cau en les urpes d'aquest, o reculant davant l'eminència, s'enfonsa en els llots de l'abisme. Aquesta lògica adversària és sovint infantil, però no ens escandalitzem: sol durar fins a la defunció, o, almenys, fins a cinc minuts abans. És la vida: ontològica o fenomenològica!

Naturalment que sí, consentia, però naturalment que no: en el sentit que tot aquest immens *no* em pertany, en exclusiva. Proclamaré una afirmació desmesurada, que ja anirà confirmant-se o contradient-se al llarg d'aquest paper: jo vull tota l'originalitat per a mi, i faré de manera que s'hi incloga el plagi, el plagi innumerable, i no sols del mestre sinó del seu antagonista: i *un* els acumula *tots*, en igualtat de condicions, ni que siga per a no tancar-se en cap creença que vaja més enllà de la *forma*. ¿I no serà, justament, la forma la part més personal que l'escriptor podrà aportar a la seua *obra*, considerada com una entitat objectiva, després de qui l'ha feta? Quan l'autoestima se'ns puja a la cara, un mestre és l'obvi, allò que ja hem donat per après: per sabut o per rebutjat. Dit d'una manera més elegant: allò/aquell que, precisament per *fidelitat*, ens impedeix tornar endarrere, desaprendre, i

no tant el que se'ns ha ensenyat com l'engruna distintiva conquerida, aqueix mínim grau d'*acord propi* que comença a singularitzar-nos —cosa que ni molt menys tanca la possibilitat de l'abjuració, per a la qual sempre s'és *judescament* a temps, quan ens sembla que ja hem entrevist l'originalitat; car l'originalitat, i ja me'n donareu la raó, no és més que un enfilall de renúncies. Ara la citació no és de l'Estagirita, sinó pròpia, en la meua identitat, no sospitosament impostora, sinó apòcrifa: «Mestre no és qui ensenya, sinó qui es comparteix: qui es talla pel mig i et dóna la millor part. Perquè tu sigues original.» Fins ací, em sembla que l'idealisme doctrinal de l'opinió, gairebé de casa de misericòrdia, podria ser subscrit fins i tot pel teòric més ert. Però no se'm pot demanar que la cosa termine aquí. Reprenc la cita: «¿Rebutjant-la (la millor part del teu mestre: d'*un altre*, al capdavall, per molt que l'estimes, ¡o que l'odies!)? ¿Guardant-la a dins del cor (i la pulsació hi posa un punt de patetisme convincent)?» No respireu encara, tanmateix, que ens queda la cua: «És a dir, no sigueu sentimentals, ¿ocultant-la?» La *innovació* o *renovació*, com es vulga, s'ha d'articular sobre la simulació de moltes ignoràncies, sots pena de caure en la trista erudició. I la inspiració podria haver-se prolongat, amb l'ajuda d'alguna intercessió de patrocini, fins a esgotar les preguntes i les respostes; o haver posat en evidència, millor, la manca de respostes. L'originalitat ¿és el contrari del que dónes? ¿És, doncs, el que ocultes? Podria haver-me tret de la màniga fins i tot un, per exemple, «Representa't o mor», més teatral, de llinatge shakespearia. ¿És com ho gesticules: com escenifiqués exemplarment la teua mort? Parlant seriosament —però també fins ara parlava seriosament—, dels mestres, del *mestre* —és en aquests espais de sobergueria que solen funcionar les antonomàsies—, s'han d'esquivar, no la filiació moralistoide, sempre provisional i a debatre o a *dialogar*, per a exercitar-se en l'intercanvi, per a clarificar fins i tot les posicions respectives, defensar d'alguna manera les virtuts aparents de la democràcia o malparlar consensuadament de tercers, sinó això tan frívol com són els tics. Ni més ni menys que la seua manera de resoldre artitzadament les dificultats: aqueixa facilitat —equivoca, com a mínim— que sempre li hem envejat; els recursos que la pràctica de l'ofici, d'escriure, de pensar —¿no hauria de ser el mateix, tot i l'aparent llunyania: escriure, pensar?—, han anat gravant, a la llarga, en el seu estil, derivant-lo cap ací, empentant-lo cap allà, *amanerant-lo* en el bon sentit de la paraula —i en l'altre, també—; la seua *linealitat* tan aclaridorament còmoda i tan complexa com siga,

revertint-lo, per patentar-me el giravolt, en ideologia o punt de referència... Això, aquesta obertura cap a no se sap què, per a assumir, sense més garanties que el *sí* en què es transforma el *no* subratllat abans —el *no afirmatiu*, supose que es pot dir així—, el risc del propi aprenentatge, per a començar a ser un mateix, risiblement nu, inhàbil, rígid, confús. Amb una única certesa: que pensaràs en la mesura que sabràs escriure, escriure d'una *determinada manera*, a fi que el propi *acte* de pensar es reflectesca en uns destinataris més o menys intuïts. I sempre que recórrec a aquella expressió tendesc a subratllar-la, quan potser el que hauria d'haver subratllat és *escriure*, duplicat, òbviament, en la significació de *pensar*, i amb més raó perquè encara hi ha qui opina que escriure és una mera qüestió cal·ligràfica. I que també es pot pintar en un quadre, i fins i tot posar-li un bemoll. Ho he dit més breument i millor en un altre lloc, com s'esdevé amb gairebé tots els meus *projectes*, fins que aconsegueixen la perfecció de l'oblit total i reapareixen de la forma més inesperada, pròpia/aliena: «Pense fins on sé escriure.» Que, si no ho digueren Aristòtil ni Plató, de viva veu, deuen haver-ho dit Wittgenstein o Fuster, en algun dels seus *Quaderns* —i una qüestió assimilativa: ¿vol dir el mateix «quadern» a la Viena neoclàssica que a la Sueca camperola?—, o ho dirà demà qualsevol *pensador* del meu barri, o del barri del costat. ¿És, açò que em vaig arrencant de dins, una *confessió*? Subscrita havia estat ja, palmàriament, sense escrúpols ni vergonyes, en una altra nota, la meua il·lació amb el *meu* mestre —*anomenada* per ell des de bon començament, i acceptada amb la boca tancada per mi—: i no podia ser més que en la reedició de *Terra en la boca*, la compartida terra de naixença, on en cada carrer hi ha el millor escriptor del carrer i després tots els altres, el lloc oportú per a igualar-nos en la veu, on tants factors contribueixen a justificar les col·lectes i on tot pot ser reconegut i compartit, amb harmonia i humor, fins la pròpia vanitat. Bé que, tard o d'hora, s'haurà de trencar la tradició, si no s'ha trencat ja, perquè hi ha *linies de docència* que són martiris sinistres: mestres que fan el ridícul en els seus deixebles, transmissions de càrrecs en comptes de sapiència, autonomenar-se precursor quan el que s'havia fet era copiar —i damunt, de la manera més infame, bé que, reconsiderant-ho, una de les fonts de l'originalitat siga copiar com més malament millor, i si pot ser, encara, equivocar-se, per remarcar les gosadies tècniques, amb el benentès, però, que *copiar* no és exactament *plagiar*—, llibres que deixes i que no et tornen, etc. ¿No una confessió, sinó una osten-

tació? ¿Cal dir-ho una altra vegada? Les seduccions agustinianes i rousseauianes —o deixem-ho en el mot *curt*, confessions, bé que, si llegim atentament, descobrirem els punts trastocats, de positiu *enfoliment*, dels dos immensos i vanitosos personatges— són autèntiques exhibicions, anassen o no anassen acompanyades de dolor de contrició. El parany és sempre el mateix, ho veiem cada dia: l'exageració, la mala bava, la insídia; això sí, ben maquillades, per tal d'aconseguir l'èxit. Demà podem fer la prova nosaltres i sortir a qualsevol plaça a cridar convulsament els nostres *pecats*, o el que és el mateix, la nostra capacitat d'atracció: potser ens seguiria devotament una multitud, en comptes de lapidar-nos. ¿No s'espera de l'*artista* alguna eixida descabestrada? L'*artista* —l'estil, tot comptat i debatut— ¿és o no és la disfressa: el *fora* de *dins*? Però si, *dins*, no hi trobaríem sinó angoixa! Jo ¿*artista*, perquè us incite a no sabeu què, quan creieu que només esteu passant l'estona, llegint-me? La vostra resposta hauria de ser, com a mínim, el dubte, no la genuflexió. Ara, ¿cal dir-ho?, els *ulls* es giren cap a qui es *fa mirar*: ¿Fer-se llegir=fer-se mirar? Però mirar es fan Baskerville o Bodoni. ¿O us estimeu més que esmente Jenson i Manuzio? Els gòtics, no cal... Escriure, s'escriu en els marges: en els marges blancs que ens ha deixat la *tipografia* dels altres: ¿el mestre, l'incitador? No, és clar, la generositat de l'impressor, tot i que molts comentaris marginals superen de bon tros les finestres del centre, sempre, no cal dir-ho, en un cos de lletra més gran, i que equivaldrien a l'espai on s'emmarca esplendorosament el retrat del protagonista amb les seues *parides* (localisme) mentre que als marges es contorsionarien, amb escalonada reverència, la cort d'interpres o llagoters. Un dia o altre haurem de reclamar per als crítics l'obligació de pronunciar-se, i per als criticats el dret a tornar-se. Només amb les contrarèpliques es pot arribar, saltant pel graó anterior, al judici equànime i fins i tot programàtic, orientador: a la *crítica* contemporània, no historicista, que se situa per davant de la *creació*. Perquè, massa sovint, els anomenats creadors no passen de ser una colla d'analfabets. I quan no n'hi ha ni tan sols d'aquestes característiques, cal inventar-se'ls. O, si més no, substituir-los. Vull dir, substituir-s'hi: el crític esdevingut creador, per no embolicar-ho més.

En el nostre esquifit mapa literari, empetitit encara més per les mossegades provincianes, algú ha parlat d'un estil planianofusterianoisimilars —i si m'aferra a aquesta excusa és per a facilitar-me una línia d'exposició—, els quals, els similars diminuts, no esmente amb detall, ja d'entrada, perquè

la tirallonga no reflectiria prou satisfactòriament les jerarquies internes ni les singularitats pròpiament dites, algunes de les quals, damunt, jo hauria de negligir per la inutilitat de l'esforç o per pura mania personal. Perquè sí, en efecte: les manies personals són una de les claus, i no de les menys poderoses i elàstiques, de la crítica, una manera infal·lible de triar-se els adversaris i de valorar-los alhora, ocupen o no el pupitre del costat, amb un considerable estalvi d'arguments, sense entrar, per pura bondat, en la irremeiable indignència del padró en general. Com *ací*, en l'estiraganyat atributiu, es feia amb els insignificants *aglomerats*, siga dit ben clarament: «Tots els *similars* no sou més que pur fardell.» I si em deixe incorporar-hi, de moment, i ho faig constar sense avergonyir-me'n, entre els petits i despersonalitzats segons la font, no és sinó per solidaritat, per les exigències de sacrifici que representa, sobretot en el camp de l'orgull, que no costa gens abdicar quan es tracta de compartir els insults i fer costat als *indigents*, ja que ells me'n fan, en la *despersonalització*, a mi, més que més quan hi ha judicis de valor que estan fets, i això es veu, no tant per simplificar o enganxar etiquetes com per negligència i desconexença. No recorde ara si la tirallonga classificatòria, pluralment arbitrària, ha estat gestada des de la banda dels *amics i etcètera* de Pla o de la dels de Fuster *menys dos o tres*, o més probablement de la de la *i* i de la *o*, perquè aquest tipus d'observacions —i anem de més a menys: si la propietat o la intuïció estilística és encertada, si l'adjectivació és eficient o mediocre, si hi ha una mena o altra de concessions, sectàries o mercantils fins i tot, si el fet que un siga inclòs en una llista és tant com haver-se apuntat a una confraria, amb l'obligació de passar ara i adés pel confessorari..., bé que no s'hi entrava en aquestes *minúcies* i tot es deixava en el pur menyspreu— solen tenir, diria jo, uns orígens gelosament *afectuosos*, possessius, a costa dels altres: dels *altres* que siga, i més si no comparteixen els propis entusiasmes. Parle ara per boca pròpia i des de fora, simple expositor de l'*anècdota* —¿i no serà la història de la literatura catalana un itinerari d'anècdotes, i damunt amb les *antigues* exposades per especialistes, si ho són, en les *modernes*, i aquestes per redactors de necrologies?—, sense reclamar-me ni parcial ni imparcial, tot i que, com ja he dit, el meu nom també s'inseria en la cua del ramàs. Em singularitze, *jo*, ara, i, vists els precedents, m'aventure en solitari per aquests territoris infectes, sense recórrer a autoritats que em reforcen l'opinió, sinó tal com raja i per connectar amb els lectors: no meus, ni momentàniament, malgrat les aparences. Meu és, sempre, només, el que

he dit en un altre lloc i algú ha malinterpretat, cosa que apunta la possibilitat d'haver-ho intentat beninterpretar, amb un mínim de paciència, i haver-ho deixat per ensopiment. Però que quede clar: l'estil que em surta ara, o en girar el full, no serà, pròpiament, el meu estil en abstracte o addicionat, amb estructura interna i intermitències que vénen a suplir la lògica inflexible o anivellada d'altres pràctiques més gramaticals, ni circumspectament ni eixelebradament planià o fusterià, com es podria sentenciar aplicant-me el qualificatiu contrari al que aparentava sotmetre'm, sinó simplement el d'ara, o el d'ací un instant, més clarividenciat o soterrat, com una mena —consulteu l'*Ulisses*, que és l'única adducció que se m'acut, ja una mica llunyana— de monòleg exterioritzat, fictici però orientador —i ací condescendentment puntuat, bé que hi ha individus que ja pensen amb punts i comes, i fins i tot amb entonacions filharmòniques per a marcar els efectes teatrals—. Una mica *arrissadament fusterià*, estic disposat a acceptar-ho per escindir almenys el binomi principal, Pla/Fuster, amb estimulació de sentits més extremats cap a les dues bandes del discurs: Pla, *allà*; Fuster, *ací jo*, a l'aguait. Hauria estat convenient saber si Fuster se'n sentia satisfet, del sac que se li carregava i del seu contingut teòric: el que jo puc aportar-hi segons la inspiració o l'humor... ¿També, *planament*, per donar entrada al desassossec, *planià*? Us ho confesse de bo de bo, o no, com preferiu: aquesta és una escola a la qual no he anat, ni de menut ni de gran, ni en esborrany ni passat en net, i si en parlaré serà per parlar-ne. Crec, malgrat tot, que l'única coincidència entre un i altre, a part les caplletres del nom i del cognom, és la *curiositat* per Chamfort. Per part meua, sobretot, a causa de la dramàtica espectacularitat del seu intent de suïcidi, saltant-se un ull amb una bala, coltellejant-se com un animal de cuina; ignore si ell desxifrà els motius que impulsaren l'antic revolucionari a adoptar aquesta determinació... ¿M'ha agradat, mai, més l'estil que el perfil, lavaterià, de Pla —vull dir que, sobretot quan somreia i les boles dels ulls se li amagaven, a excepció de les pupil·les, rere les parpelles, i el nas se li afilava sobre les dents, hauria fet les delícies del fisiognomonista i teòleg admirat per Goethe—? Tot ben sospesat, em fa l'efecte que estic a punt d'omplir el buit inquietant que em representava aquest paràgraf, per a navegar per altres aigües. Ara per ara, en conclusió, jo només m'accontentaria que el meu estil s'encaixàs no tant dins la preceptiva literària com dins el diccionari, amb una sintaxi diguem-ne aleatòria, oportunista. Ja me la faré jo: ara *així*, ara *no*.

També s'ha de tenir en compte, a l'hora d'assignar-me la part d'insignificança que em toca dins l'escola improvisada amb tota la mala fe, per aforar els més grans amb els defectes dels minúsculs —Pla i Fuster, aquells; aquests, aquests; naturalment—, que jo no sóc allò que se'n diu un manufacturer d'articles —ni lector, d'articles, pobres mestres!—, ni porte un quadern on m'anote les ocurrencies oblidables i els ressentiments que esmolen els ganivets de la venjança: posats a lluitar amb l'*adversitat*, no se m'acudiria rabejar-me amb antagonistes de la meua mida, de la primera o de la darrera fila. Si es triava com antagonista un Napoleó, per exemple —pose una *autoritat* no literària, per no ferir més la sensibilitat dels companys ¿d'ofici? ¿de barri?: vid. la meua *Opera omnia* inexistent, o, ara que hi pense, alguna cosa sobre això sí que tinc publicada—, n'hi hauria prou amb ser un *ridicul* Wellington, el qual vencé una batalla, la de Seringapatam, poc més que contra les pedres, no ja per a il·lustrar enfrontaments desproporcionats en la categoria, vertadera o inventada per la Història o per les historietes, dels protagonistes, sinó per a considerar que fins i tot poden guanyar-los els ZZZ, els darrers de la fila, ni que siga només perquè es compliquen les estadístiques que confirmen que tots tenim la nostra hora, la nostra hora en punt, i Napoleó la de Waterloo —encara que sembla que, en el camp alternatiu al de la glòria, l'irlandès li portava un pam d'avantatge al cors, sense comptar-hi el serrell i els ornaments dels tricorns respectius—. Si, en el terreny literari, les controvèrsies són inevitables, es podria recórrer, ja ho avançava indirectament, a l'art —elegant— de la rèplica, en el qual tot queda en un intercanvi de compliments o displicències, quan les pròpies conviccions no han assolit encara la ferocitat d'haver d'acreditar-se en autèntics combats de gladiadors, o del gladiador solitari amb la graderia plena, que, a més d'insultar-lo impunement, li poden aviar, i trie a ull, les ferradures de la dreta o les de l'esquerra, les que més els *alliberen*: si és que hi pensaven, a alliberar-se, i a alliberar-se ¿de què? No de les ferradures, és clar, que tornarien a posar-se-les: una gran arma ofensiva, sí. En tots els *rams*, hi ha espècimens que viuen d'això: de ser *petits*, i on més en trobaríeu seria en els suburbis de la literatura. Els *petits*, una definició sobre la marxa: els qui viuen pendents dels altres; i, en un ordre més subtil: els qui no llegeixen el que escriuen els altres, sinó que només ho escodrinyen. Que també tenen dret a la glòria, d'aquest món i, si el troben, de l'altre... La glòria, en primer lloc, de llançar la pedra, o la ferradura, i amagar la mà o la peül·la.

Jo, perquè ha d'haver-hi de tot, i em reincorpore a mi mateix, en tinc prou amb les burxades intermitents i revertides de la memòria, estimulades pel jo conscient, per una petita casualitat, pel dolor inextingible de la ferida, en solitud. Si voleu que us siga sincer, i amb el gest no us vull llevar la importància que teniu ara com a lectors cedits per la revista en què col·labore, contra les *literatures* de la qual confie no haver atemptat, o sí, i, si em fos concedit, del tot, escric açò perquè tingueu una mostra de la meua escriptura més autèntica i pugueu llançar-la en la paperera d'ací o en la paperera d'allà —és a dir, per a fer que m'adone indirectament, segons el balanç d'aquesta enquesta imaginària, però de resultats reals, de si m'alliste en el *vostre bàndol* o en el *vostre bàndol* contrari, o, podria ser, només en la fatalitat del meu. En la comoditat *immoral* del meu, on sóc jo qui dicta unes normes o unes altres, i us les proposa per a corrompre-us, per a encantar-vos: ara, una petulància esquinçadora, la d'escudar-se en la incomprensió, la de no voler, *aparentment*, entrar en el joc, no us penseu! Les tortures de l'*estil de la soledat*, de desprendre's de tot condicionament, de qualsevol concessió a la moda, o a les lliçons impartides per la crítica —si és que n'hi ha, que sembla que no sempre—, són més afilades que les que et pot infligir el doctrinari més rabiós o doctoral, i en l'*anècdota* que descrivia d'*aquella manera*, ja ho he deixat solt, era *petit*; tant que no el veig. Un advertiment, més ornamental que reflexiu: mai, malgrat els meus mestres, siguen els que siguen —sospitosíssim terme, considereu-ho tot passant, quan tan fàcilment pot alternar singular i plurals—, no he tingut altra ideologia que predicar, o preveure, la devastació. I en algun lloc ho he escrit en majúscula, per cremar el temps. Però, després de l'any 2000, l'Apocalipsi ja no està de moda. I una *desmitificació* més, *amics*: en els meus papers, no sé si hi trobareu res que, almenys, us interesse; no hi trobareu, tanmateix, res que m'haja interessat *realment* a mi, sinó, a tot estirar, el que no m'ha interessat *realment*, que és alguna cosa més que una paradoxa, malgrat les aparences desdenyoses. No hi he volgut entrar —en els meus papers *vius*: els que he publicat, dic— en les *raons de la meua follia*, sinó *jugar-hi* una mica, ni que no passàs d'al·ludir-la per no navegar tothora en el buit o no passar de mirar-me amb avorriments les línies que escric: entrar-hi no hauria estat entrar-hi sinó caure-hi de bocaterrosa, i assumir-la, *la meua follia* intransferible, les *veus* de la meua angoixa —per recuperar una mica el títol d'un llibre, aseptitzat en l'apartat següent—, contra totes les aparences sensates, o no *revolucionàries*.

Perquè o *revolució* o res; res: asseure's a l'ombra, com un mexicà de pel·lícula sota el seu immens capell, per a ambientar humanament un parc natural. Però també podria girar-ho d'aquesta altra manera: la llengua, *existencialment* —vol dir-se, per tant, que no deixi de ser fidel a la meua generació, en els *efectes estilístics*: però quan l'*estil* s'ha entroncat en el mateix fet de viure— és un instrument per a exposar les raons —fugia de posar-hi *pensar*, però és *pensar*: el *pensar* del qual es dedueix, *individualment*, l'existència— del suïcidi. El primer *tema* de tots, recordeu-ho. Sí, com proposava aquell senyor que, en un altre lloc, parlava de la *santedat sense Déu*. Una pregunta lateral, per connectar escrits més o menys dissemblants: ¿és això *metafísica*, o només una manera ràpida —novel·lesca, *exemplar*: al cap i a la fi, dels *dramas* metafísics d'alguns personatges de novel·la del XIX naix una bona part de la *moral* del XX— d'entendre's? Però, potser, per tal de cloure aquest paràgraf d'una manera colpidora: ¿no són el mateix la *santedat* i l'*angoixa*, sota la mera menció del nom de Déu —Déu com a sola exclamació, ni tan sols amb la categoria metafòrica—, en presència/en absència? Amb les *meues* paraules —però que jo només les *utilitze* per a entendre'm: ¿per a torturar-me?, ¿per a torturar-te?; ¿qui és el destinatari de la paraula?, ¿verteix *contra* qui l'escriu?— es pot *crear un món*. Les paraules —i surt de l'anterior incís per a esvanir-me cap a la brillantor— són l'eina de la imaginació; la imaginació, el cim de les paraules: un cim que s'ha de pujar.

Torne a Pla i a Fuster, personatges sobre els quals m'he programat parlar però que és molt probable que només intervinguen intermitentment, com veieu, en la meua nota, de manera subsidiària, com tocs d'atenció, com admonicions davant la dispersió. Els papers escrits per mi són meus, vulga o no vulga. ¿Qui els escriuria o els desescriuria igual? L'únic que hi apareix, amb una mica de versemblança, de principi a fi, però no amb un desmesurat luxe d'indumentàries, sóc... és la meua ganyota, la meua posa més o menys encongida o arraconada —un vici mortificador—, la densitat del meu esquelet: algú que *objectiveu*, però que *dóna la casualitat* que sóc jo... Fuster, deia. L'estil de Fuster, quan és Fuster que escriu, el Fuster de les cometes i els adjectius salomònics —¿caldrà precisar que una columna d'aquestes característiques triga el mateix temps a recórrer l'espai de sentit que va del sòl al trespòl que el seu sinònim més clàssic, dòric, jònic o corinti, i que encara, si bé es mira, adquireix velocitats ascendents en la pro-

gressió del seu gir?—, i no la versió periodísticopatriotera que necessita el país, el Fuster que fins i tot és capaç de repensar-se i reescriure's, per a evitar el desordre dels malentesos —jo, per exemple, i ho amolle amb categoria de proposta modèlica literàrio-conceptual, no em faig problema de provocar el desordre dels malentesos: *alguna cosa* com el que exemplifica aquesta frase monumental, en un cert sentit model esquerdat de l'element arquitectònic adduït, en algeps, no en marbre, per descomptat—, com s'anuncia, verbigràcia, en el mil·limètric resum *filosòfic* —una bona definició, i vàlida crec, per a Fuster, de l'*odiós* terme «filosofia», fóra la *capacitat de repensar-se*, i, necessàriament, de *reescriure's*, i no vull posar paraules en boca d'altri; i que quede clar que *repensar-se/reescriure's* porta ben sovint, com el mateix Fuster diu en unes altres paraules, a contradir-se, a dialogar convulsament amb si mateix dins la solitud immensa que és, o *hauria de ser*, imperativament, l'escriptura, per a dur a algun lloc o per a descobrir que no es va enlloc, amb l'anunci *dins la imminència* que *tot* volta no tant entorn de la manca de sentit com de la succió biològica del suïcidi, sobre l'eix de la reflexió— que tramet a Júlia Blasco i que ara recupera l'actualitat, dista, llagoteries mútues a banda, i respectius nivells freàtics d'ideologia momentàniament descartats, quilòmetres literaris —no de preferència, que això s'hauria de considerar amb unes altres mesures— de l'estil peragarlaire de cuina i de país i admiradors del adverbirepicat de Pla: si ho podem expressar així, mentre que Fuster força la crispació irisada i imaginativa dels mots, que haurien de significar més que la seua estricta accepció de diccionari —¿no hi ha, per furgar en la ferida, un *difuminat metafísic*, hi insistesc, en això?—, en una indubtable connexió amb les seues velles i mai del tot desistides, menys encara en el vessant satírico-retòric, arrels poètiques —ha estat criticada per algú que no tenia res més en què pensar, fa ja molt de temps, la seua propensió a posar entre cometes certs termes, com si volgués donar-los, o que el lector els donàs, suggestionat, una significació intensificada, ajustada a l'*instant* de la frase, intransferible; les paraules, segons això, estarien potencialment saturades d'ambigüitats reductores que només el control de qui les posa damunt la taula pot redreçar, ampliant-les, comprimint-les, entortolligant-les, falsificant-les ¿per què no?, simplement alertant l'interlocutor amb la senyalització tipogràfica, bé que, i l'afegit és *propagandísticament* meu, l'ambigüitat pot menar a la *pluralitat* i fins i tot a la *plurivalència*, en el vedat creatiu més específicament literari, a eixamplar els suggeriments

i a sostroure'ls de la ximple credulitat—, Pla pretén eliminar del seu lector, amb minúcies descriptives, amb tonalitats geogràfiques, amb flatulències, la possibilitat del dubte, el qual, ben mirat, és el que l'ajuda a pensar per ell mateix, a interferir dins el discurs que se li està venent —i de manera reiterada; la fidelitat a l'*ideòleg de columna* d'un periòdic resulta, si bé ho mirem, esfereïdora, gairebé tan perillosa com la crèdula lleialtat davant l'oratoria política o els dogmes eclesials, emblematitzats en una perruca pentinada d'una manera més o menys sofisticada o en l'astuta disposició relliscosa d'un birret, ara esguimbant-se cap avall ara sent restituït cap amunt amb un estudiat pinçament de la borleta— una possibilitat diguem-ne dialèctica que eixample, més enllà d'un realisme digestiu, el contingut: com a màxim, sembla suggerir-li, cal pensar en el que *estem* paint, en el que *estem* veient —segons el que *jo* menje, segons el que *jo* veig, però—; i he arribat al cap, casualment ben tip amb la gastronomia empordanesa. Una mica més d'esforç i hauria curullat el paràgraf. *Crear*, descriure o, simplement, copiar, en tantes pàgines com es vulga, ¿és pensar? També cal *pensar* per a dir a, e —é o è: primer problema: dialectal—, i, o —ó o ò: segon problema: emfàtico-conceptual—, u —o uh!: tercera qüestió: ¿assassinat o autosacrifici?—. Escriure és també, ai!, forçar l'estirabot.

Tot plegat, i no sé si la simplificació em fa ser injust, no basta amb suposar les rèpliques o les al·legacions de l'*absent* —el lector fidel, comprat amb fascinacions formals per a arrossegar-lo a les profunditats panxacontentes—, sinó que cal cenyir-se a exposicions que anivellen les possibilitats dels hipotètics contendents —autor, lector— i l'intercanvi mene a alguna part que no siga la pura diversió o un encantat i primari proselitisme. Fuster, si em constrenyiu, ven idees —les *agita*, deia ell més finament—, o, si més no, formula els interrogants que duren la discussió al seu terreny, al seu vocabulari peculiar, i, fins a un cert punt, reduirà el seu atordit *antagonista* a l'estat de pur catecumen, quan li convindrà per *endegar* protectorament les rèpliques més o menys previsibles i estalviar-se circumlocucions innecessàries, cosa que no exclou la metàfora llampant o un dentat i veloç canvi de to. Comsevulla que sia, si l'autor és incapaç d'atraure les idees, imprevisibles, del lector a un debat que, realment, no cal dir-ho, s'esdevé en la distància efectiva del buit —entre la linotip i la taula del casino o del menjador de casa—, però que reverteix d'alguna manera en una possibilitat de compartir punts de vista, i, per tant, de convivència, el seu artifici

s'haurà dissipat en un pur foc d'encenalls; o encara pitjor: hi ha *lectures* —o s'hauria de dir d'una altra manera— que, no solament *analfabetitzen*, sinó que *contraalfabetitzen*; i fins i tot molts lectors *periòdics* arriben a creure's més intel·ligents del que realment són, no tant per llegir determinats autors *selectes* com per presumir de ser-ne fidels lectors, acreditant-se socialment amb la citació d'un nobel o altre o d'algun polític de retòrica provocativa; però, emfasitze, només el *jo és conscient*, el *nombre és la destrucció*: frase típica per a anar entre parèntesis, però... En última instància, precisament, no es pot oblidar que tant l'estil de Pla com el de Fuster estan marcats, més el d'aquell que el d'aquest, potser —jo crec, tanmateix, que Pla no hauria pogut escriure d'una altra manera que com ho feia i un Fuster de *literatura de llibre* s'hauria dispersat en experimentacions imprevisibles o esquemes més compactes o dilatats, segons el canvi de *gènere*, si hagués sabut superar la temptació del didactisme polític: la necessitat de salvar *alguna cosa*, la Cultura en general o la cultureta sense necessitat d'adjectivar—, per la dedicació periodística, i que les pressions més o menys agudes de la censura, en unes èpoques o altres, forcen *trucs* que cadascú s'arbitra per a esquivar-la. Cada autor té la seua terminologia pròpia, naturalment: les seues contraccions per a no dissipar-se en explicacions cada vegada, els seus *sobreentesos*, com apuntava abans, a part els seus rictus subconscients, o inconscients, com siga —això que fa de Mozart Mozart; quan un passa a complaure-s'hi, en els propis, o a escolaritzar-se, en els dels altres, comença a esdevenir, no ja un plagiari matusser, sense atributs, un epígon que gira al voltant d'ell mateix, o de l'especialista preferit i de més èxit pamfletari, sinó un copiamones d'oficina, o, si d'una s'ínia, un catúfol, o l'ase—. I en el cas de Fuster, específicament, destil·lats per l'inicial alambí líric, que pot ser el *culpable* que, damunt la sintaxi més *francesa* —més recta, més clara, però sense arribar mai a l'esquematisme i l'encongiment: posem-hi per referència el d'una Simone de Beauvoir, tan exageradament *telegràfic* que encara el recorde com un redoble de tambor, en les seues magnífiques i aspres novel·les: o, no està malament, per cada batec del cor una frase—, s'enganxen, amb tota naturalitat, els daurats més barrocs i enlluernadors. És molt curiós, així mateix, que un estil tan refinat, i *inventat*, com aquest —bé que de vegades es ressentisca de l'expeditiva precipitació amb què se li ha hagut de donar el poliment—, haja esdevingut un estil *docent*, de referència obligada per l'anormalitat cultural del país que l'ha incitat, amb un doble límit, per dalt i per

sota, cap a la brillantor exhibicionista, expositiva o encobridora, o cap a les simplificacions contundents i provocatives de la nota amargosa o l'enunciat amb tocs de *mot d'ordre*. No de consigna, exactament, sinó d'excitant d'entusiasmes d'acció que *un mateix* no arriba a sentir, i que, en un *lloc o altre*, ho confessa: ¿remarcant el *compromís, descomprometent-se*, situant-se més enllà del bé i del mal, en la *indiferència*? ¿En la ira? S'endevina l'eficàcia polèmica de la unió, quan ha calgut, de totes dues bifurcacions, o de l'entreforc: una ferramenta temible, a sumar al cabal d'erudició que hi havia darrere de Fuster —de Pla n'hauríem de dir *experiència, agudes, afilament de la pupil·la, mala llet*...—. Per a ser imitat, un model igualment perillós, insalvable per a l'imitador. I, sense assenyalar ningú amb el dit, no m'estranyaria gens que moltes veneracions patriòtiques o, més generalment, entusiàstic-catequístiques tinguen l'arrel en un tirabuixó fascinant del *predicador* —buidat per dins, lluent per fora, i crec que calia fer aquest advertiment—. Potser, en aquest terreny, els oferiments, les propostes, les tècniques planianes, són més *humanitzades, més baixes de to, més rudimentàries*, i, per la meua experiència personal, no gaire escrupoloses quant a veracitat o ajust narratiu: era, en el millor dels casos, un pintor que, per a pintar la posta de sol d'*avui*, necessitava tornar *demà*, o demanar informació a un turista que acabava d'arribar; i trenque la serpentina, no siga que el deixe en no res, bé que no tinc inconvenient a confessar, a la recíproca, que tot és pura i desinteressada ficció, que, ho preveig, em valdrà més d'una excomunicació —¿m'inclouran així en la generació que em correspon?, i si no em *desxifren* ací, ¿tractaran de comprendre'm en algun altre paper, si el troben?—... Però, en tot cas, quan Fuster *vol*, és també un bon narrador, com ho demostra a bastament en alguns passatges del seu dietari, redactat sobre la marxa —bé que la narrativa imposa, normalment, més convencions, ¿*goadies* o límits?, que les altres *pràctiques* literàries; o és que, realment, s'esdevé tot el contrari, no se sap mai: ¿quin, per posar un exemple immediat, és l'estil narratiu que s'adiria, per no desperdigar-me en *originalitats*, amb la fórmula assagística que ara practique?, ¿i amb el *líric*?, i el cursivitze perquè no sé ben bé què és això de la lírica... ¿I hi ha un estil *total* més enllà de la pura utilitat, obert eficaçment a tot, sense renunciar a la *idoneïtat*, a la *personalitat* i a la *bellesa*? Cursives!...—. Un *narrador* que va començar a escriure una novel·la, no ho oblidem. ¿Pla en va escriure realment cap? Algun interès tenen, potser no com a temptatives estrictament literàries, però sí... ¿an-

tropològic?, ¿d'autoconfirmació? ¿ornamental, complementari? Una definició m'ha fet gràcia, treta d'una *petita* enciclopèdia *cavalleresca*, i, alhora, amb pintoresca i rimada *sinonímia, curialesca*: Pla, «moralista... que reflecteix els secrets visuals del paisatge...» No us escandalitzeu: potser m'he saltat algun lligam que ho justifica. Si no m'equivoque, una de les seqüències més famoses de la *Bovary* és la descripció de les ribes d'un riu des d'un vaixell. Per tant, es poden descriure les ribes d'un riu i ser, més que un geògraf correcte, un gran novel·lista —el tòpic núm. 1 és el *Quixot* i el 2 la *Madame*, segons hem llegit fa poc—, i ser un gran moralista reflectint els secrets visuals del paisatge —potser es tracte del mateix *riu* dins el mateix *paisatge*—... Un retall de precisió pòstuma, encara que afecta escassament tant l'un escriptor com l'altre, coincidentment poc *sentimentals*, per molt que de vegades hagen d'exposar entusiasmes equívocs: no és el mateix la *pàtria* —¿en queden ara, de *pàtries*, a principis del *xxi*?, ¿en quedaven quan ells escrivien?, ¿es dedueix aquest *concepte*, o aquestes vacil·lacions, de les seues *induccions*, directament o indirecta?— que el *país* depauperat i agonitzant en la seua identitat que l'aguanta, encara que s'encaixen dins les mateixes fites frontereres. *Allò*, per abreujar, és el buf que ens fa emetre l'*açò* en descomposició. ¿Quina olor fa la prosa d'aquests *dos* escriptors? De la resposta sabriem en quin estat de putrefacció ens *trobem*. ¿Se l'ha enduta el vent, aquesta olor? ¿Ja?

¿Embolique la troca? No m'interessa aclarir res, ni posar-ho en línia recta. ¿He fet poca cosa més que exhibir els meus apriorismes? Divinament/dalinianament (com si no ho hagués dit!), sóc el mateix abans, enmig i després. Abreuge, és clar, i, si voleu, de manera intolerable: la suma d'asseveracions i de *derivacions* que porte fetes m'obligaria, no ja per a demostrar-les, sinó per a exposar-les amb un mínim de coherència i rigor, a relectures que no estic disposat a fer i a contrastar. Per a rellegir un llibre, si no és... per no sé què, calen raons més fortes que l'amor —¿l'odi?, i l'interrogant és purament retòric, no cal dir-ho—: una pot ser localitzar una frase que ens ressuscite o ens enfonse definitivament, com qui ací s'erigeix en *vanitós* protagonista féu amb *La muntanya màgica*, on, ara ja no tinc inconvenient a *gloriejar-me* d'aquesta paciència *analítica*, que em *revela* amb una impúdica i grotesca nuesa, o com a mínim terapèutica, cercava, en una segona lectura, la confirmació, i em deia que Mann no podia haver passat per alt aquest *detall*, de si Hans Castorp era una *entitat* originada en ella mateixa, filla del

seu pensament —els personatges també pensen; de vegades més que els seus creadors: ¿com sortí, si no, l'*endimoniada* colla dostoiiewskiana, quan Dostoiiewski ja era un cadàver revolucionari?—, amb voluntat i opinió pròpies, o un estricte *atordiment*, o excusa suscitadora —l'*ull* que necessita per a ser *admirat* tot exhibicionista, la víctima propiciatòria del fatu seductor—, de les baralles entre Naphta i Settembrini, o, i encara es pot davallar un graó més, una simple evacuació d'aquest darrer, que, com tots els que necessiten sobretot *representar-se*, cerquen alhora, sense potser reconèixer-ho, ser compadits —i demane excuses per la jactància, supose que equivocada, no ja en la ràpida anàlisi dels personatges de Mann, i, per tant, de la intenció subjacent del novel·lista, sinó fins i tot en la transcripció dels noms del trio dels seus *delegats*; també acceptant, com resulta obvi, que un personatge és una *criatura* penjada d'*algú* que li presta paraules i etc. arreplegades de la seua pròpia dispersió emocional: d'*un* autor però d'una pluralitat d'experiències *naturalment* enfrontades o disperses. La frase hi era, ¿cal que ho diga?, i tal com jo l'havia prevista, *literalment*: sempre s'arriba, no on ens condueix la intel·ligència, sinó la por. El *sagrat* —ací cal, en efecte, un gran adjectiu— tema del *domini de l'altre*. Són els dubtes que sempre assalten els deixebles: tot comptat i debatut, la ridícula, la inutilitat, el ¿per a què serveix que jo no siga ni jo? Respecte a Pla, ja ho he dit, només en conserve una admiració difusa, sense caracteritzacions. Hom podia demanar-se què hi havia realment sota aquella boina que no fos estricta biografia: si l'ideograma planià era capaç de canviar, per exemple, la mentalitat de la classe a la qual s'adreçava o si això li interessava realment, i si a la classe a la qual s'adreçava li abellia molt més passar una estona entretinguda llegint-lo, ser *decorativament* planià, com deia abans, que deixar-se *manipular*, si la mera descripció és un argument suficient, si l'exposició amb aparença fidedigna o l'efectisme de *quadrada* tossuderia rural, arran de terra —la franquesa queda vinculada massa sovint a la graduació social, i també a la ingenuïtat, ¿ací? ¿arreu?; sense oblidar que, de vegades, és pur exhibicionisme, o, pitjor encara, histrionisme—, són categòricament argumentals, o si el que convé són superposicions més dramàtiques o abstractes, filosòfiques o polítiques, tant les que un defensa com polemitzar amb les que s'hi oposen, per simplificar; i el mateix *Quadern gris*, segurament una peça a incloure en posició destacada dins qualsevol *cànon* —aqueixa mena de racó burocràtic de la crítica—, se m'ha volatilitzat, no ja com a possible font d'influència, sinó com

a segregació d'un model d'estil que pogués recomanar de bona fe als amics, coneguts o saludats de qui siga, ja que no me'l recomane a mi mateix, ni als meus, per poc que ho siguen. ¿Hauria llegit Hermògenes?, és un dubte raonable en aquesta circumstància. Almenys del Segarra genial de les *Memòries* encara recorde allò del *clab, cleb, clib, clob, club!* No ho dic per dir-ho, però en Pla hi havia tota la ciència cavernària del món, sí, i també una bona part de la ignorància de la mateixa època o sobre la mateixa època, i tota la perspicàcia o tota la paciència de l'*escorcollador més cruel* —i ell, que no m'ho tinga en compte si no li agrada però jo crec que sí, tocava els dos sons d'aquestes cursives; i trie aquest tema perquè ell s'instituí en *especialista*— és incapaç de qualificar o desqualificar el personatge més *obert*, o els més *tancats*, els quals, paradoxalment, em semblen els més fàcils de situar en la filera que els pertoca: un personatge *obert*, comunicatiu, s'escampa, i s'escapa, per tots els forats, i davant el més *tancat* o *obscur* potser n'hi ha prou amb obrir els ulls una mica més, per a mirar-lo *cara a cara* i veure'l en el seu perfil nítid. Vull significar, resumint, que una bona part dels seus *homenots* no eren més que, en consonància amb el seu lèxic, no *homenets*, no em feu tan raquíticament ingenu, *homenotets*, no ja escaridament *locals* —i he encadenat quatre «no» seguits, i amb sentit!—, sinó amb projecció *id.*, que ell *donà a conèixer* fent-los pujar l'escala de la seua prosa: una invenció útil, divertida i tan prorrogable com calgués, tot plegat. Pla ¿s'hi hauria inscrit a si mateix? Potser la resposta és el *Quadern*, i val com a argument. Però ja és difícil que els *grans homes* d'un país passen de la mitjanía, en alçària, amb les percentuals excepcions de rigor o de *xamba genètica*, com deia, amb *inspiració* celebrada per alguns, però, ben mirat, dubtosament enginyosa, un amic de Fuster i meu, referint-se, és clar, a les qualitats excepcionals del *nostre* amic! A part, és clar, i resulta inevitable pensar-ho, que un *homenot real* difícilment es representarà *en* la insídia o *en* l'estultícia ell mateix, arrogantment o penedida, a través del seu, no biògraf, sinó, en principi, panegirista, que ell sí que s'exposa en l'escaparata de la seua *sèrie*, perspicax i agut, i tant li fa què siga el seu interlocutor, perquè no és més que un més. Per altra banda, ¿no són *homenots* o..., no gose dir-ho, tots els personatges de Shakespeare, pose per cas, i sense necessitat d'entrevistar-los o fer-los que t'envien el *curriculum* per a copiar-lo i demostrar l'exhaustiu *domini* que es té del *tema*? Encara que resulte dur, la invenció referenciada en la realitat —la novel·la...— està molt per damunt del realisme fragmentari cotitzat

en jornals: la ¿realitat? de la fórmula dietarística difícilment assolirà les altures *creatives*. Si no s'és, i se m'ha posat a tremolar la punta del llapis, un Saint-Simon. ¿Memorialista estricte? ¿Creador real de la cort de Lluís XIV? No sabia decidir-me ara: ¿mancava Pla, per a entrellucar aquest cim, del *suficient* ressentiment? Em sembla el mòbil més efectiu, el ressentiment, en efecte. ¿Que què té a veure això amb la literatura? La literatura tant és la saviesa com no, la claredat com... El paleolític em cau una mica massa lluny, s'acompanye o no de la saviesa, o del seny —que en català, a part les ganes de créixer, tot té el seu diminutiu—, o, potser, simplement, és que m'he negat a deixar-me influir en les aigües superficials de la paraula: en essència, no n'hi havia la més mínima possibilitat, a pesar que en la segona fila del meu estil hi haja tot el que he agranat d'altri, de bo i de dolent, d'alt o de pla, de fusta o de velló, en la meua ignorància o, millor, en la meua innocència. De fet, hi ha dues menes d'escriptors, o tres, o quatre, i de moment m'ature, perquè ja n'hi ha prou: els simples escriptors, que normalment no tenen res a escriure, ni en el fons ni en la forma, però que escriuen; els que defensen l'home a ulls clucs; els que el descriuen amb mirada implacable i qualificació més o menys rutinària, valorada amb tarifes de diari; i, polaritzats, els que es limiten a abaixar el dit, l'índex sobre el llapis de cara al paper, sense esperar res a canvi, o el polze per a enviar a la foguera els qui caminen per la voravia d'enfront en direcció contrària; i cadascun ocupa el seu seient en aquest circ: Pla era dels tercers, sí, amb ulls acerats i malèvols, i jo... Jo sóc açò, no amb una cursiva compartida, sinó tallada paraula a paraula: *jo/sóc/açò*, tres cartes unides a l'atzar, i puc ser tan dur i estúpid com vulga perquè només parle, fins i tot quan ho dissimule parlant dels altres, de mi mateix, en algun lloc he dit que damunt el miratge, ara ni tan sols dins la boira, amb ànim ni d'atac ni de defensa en aquest incís. Però, i gire la truita, més que plorar o riure davant els *numerets* que es munten alguns dels *nostres* escriptors i els seus crítics, per a matar el defici o per a sobreviure, o davant l'*absència* efectiva dels vertaders *escriptors*, i en demane disculpes, dels escriptors que no són de ningú ni d'enlloc —ni del cantó d'Uri—, el lector sí que té l'obligació de demanar-se si sap llegir, què significa ser escriptor per a saber què significa ser lector, o viceversa, què se li pot exigir a un escriptor —llevat d'escriure, per molt estrany que semble, com ja he apuntat en aquest paper, ara no sé si amb anterioritat o amb posterioritat, en un afegit o una *correcció* previs, i un exemple podria

ser Kafka, que, perdoneu-me que us diga la veritat, mai no escriví una ratlla sinó per mà del seu traïdor amic Brod—, però, sobretot, què és, no ja l'escriptura, sinó la literatura i les vies per les quals es defineix, al costat del pensament, a ella mateixa. No: l'obligació de l'escriptor no és ni escriure ni fer-se entendre, per molt que ho hagen *demonstrat* Pla o Fuster. És el *gest*. En *parlarem* algun dia, si no n'he parlat ja o se m'escapa d'ací al final. El gest *pavesià*, la foscor: ja ho he dit. I Brod s'hauria d'haver limitat a dir, el dia de la mort de Kafka, que havia desaparegut el millor escriptor de... ¿torne a citar la frase per la qual jo passaré —¿o li'n traslladaré a algun amic la glòria d'haver-la dita?— a la posteritat?... del seu carrer, perquè Kafka ho fos per a l'eternitat i el cel s'ennegrís.

També s'ha d'obscurir, ara i adés, com s'obscurix o s'il·lumina la façana de l'home, el rostre, l'estil, fins aconseguir refugis d'incomprensió, claus tancades a la superficialitat o a les exigències del mercat: el producte literari ha d'obrir-se abismes que arrosseguen torbadorament el consumidor, fins i tot a tancar amb fúria el llibre que tenia a les mans. Des de la posició d'*enfrent* —la del lector; l'escriptor és Déu—, la voluntat d'aclarir-lo, de desxifrar-lo, el matisa, l'intensifica, l'enriqueix, el carrega, de retop, com a mínim, de significació dialèctica, retalla el perfil de l'autor al voltant de la seua massa més o menys agrisada, fugaç. Per això, per tot, jo no *voldria escriure*, per res del món, com Pla, ni en la mesura que els seus manuscrits —jo vaig tenir la satisfacció, en la meua joventut, de transcriure'n un: satisfacció, cert, i no per descobrir que feia més faltes d'ortografia que jo— ofereixen *rastres sintàctics* a seguir, a autoimposar-se un mateix com una disciplina en el camí de recuperació constant que ha d'aplicar-se la nostra llengua per a sobreviure, i els qui l'escrivim per a tenir que ens permeta escriure, que, en qualsevol cas, pensem *dins* d'ella, *dins* els seus límits gradualment compressius, *dins* la seua sintaxi en primer lloc —un ric repertori lingüístic, amb densitat de *decoracions* de la naturalesa que es vulga, es queda en no res si no s'aguanta sobre la fermesa estructural exposada en un llenguatge que aspira a ser *propí*, a ser, per tant, *únic*. ¿I què diria de Fuster? Potser donaria una imatge només aproximada de l'angúnia que em produeix aquesta pregunta un abrupte emmudiment, que és el recurs que ens queda als qui fem literatura, la *primera línia* de la llengua. ¿O és la *darrera*: l'últim reducte, abans de l'oblit? Un escriptor que es té a ell mateix com a únic lector: una *bona* imatge, que un dia esdevindrà realitat. Conec

algú que escriu en català que es glorieja sarcàsticament que, si en el futur voldran llegir-lo, ho hauran de fer traduït... Qui va seguint aquest paper, deliberadament automatitzat —cal dosificar, però mai proscriure, que quede clar, el sentimentalisme, una tendència o una arma argumental com qual-sevol altra—, de segur que copsa pas a pas l'empremta inesborrable del meu *conveí*, ací mateix, com ja he assenyalat amb les reserves que calga. Potser, no vull saber-ho, en un to de *variació* desafinada, d'expressivitats primàries i elocutives; tot i que esteu en el vostre dret de no creure-us ni aquest incís, ni els anteriors, ni cap altre, que, us ho advertesc, probablement no pretenen sinó duplicar amb traïdoria la *primera* aparença, o tapar-la, quan *qui* se l'ha revestida descobreix, massa tard, que hauria d'haver-se-la discretament reservada, i això no equival a mentir, sinó a *crear-se* un a si mateix, *de nou*, amb les *noves* paraules. Són, aquestes, paraules esculpides durant l'adolescència, sí, quan un es pren la vida seriosament, sempre de cara a l'amor i la mort: «Jo em cree a mi mateix amb/en les meues paraules». «Ho he imaginat tot» —no pas que ho haja falsejat tot, sinó que les paraules m'han dut a fer-me el meu món—. Dues frases que m'obrien de part a part la via que insinuava abans. Dues frases nascudes quan jo *ja no escrivia*, per decisió presa a consciència... A pesar d'algunes inicials concessions a modes literàries caducades i a restriccions particularistes, si se'm permet, Fuster ha fet possible, amb la seua flexibilitat lingüística, amb una sintaxi confluïda del carrer i dels llibres —una llengua desapareix *mot a mot*, però encara perdura, més enllà de la incineració del diccionari, en la fluència *expressiva* del pensament quan jo ordene, en unitat amb el meu *cos*, el meu *esperit*; senzillament, *parla dins el seu abandó*—, amb la seua alternativa al localisme d'*ací* i al localisme d'*allà*, però sense concessions, que valencians estrictes i no trobassen una base ferma, interlocutòria, per a intentar refer amb esforç progressiu una llengua ofegada per ella mateixa i, culturalment, per propostes literàries no sempre en contemporaneïtat amb el *propí* instant, amb l'*hora* de cadascú, amb les *literatures* —no podia deixar de citar el títol de la *nostra/vostra* revista, en aquesta segona redacció del meu assaig— que es *fan*, i es *poden fer*, sense restriccions localistes ni les sobrevaloracions que estimula l'empetitiment de l'escenari, *més enllà, sempre més enllà, i arreu*. I convertir aquesta tasca obligatòria en una temptació que enguegue l'intent creador, per a afrontar les peculiaritats expectants del que ha de ser l'estil personal. La llengua arplegada, la llengua ja parlada,

ja escrita —per altres o pels altres— en la forma que siga, en l'estat en què es trobe, *el nom pur de la llengua*, no és un monòlit venerable, una exigència d'*autoimmolació*, sinó una mena de destrall que ha de trencar la cadena de gusts o fascinacions literàries liquidades, i referenciar-se universalment —*exageració* ineludible per a «eixir de la terra de Bernat», que diem, o dèiem, els de la Ribera, enfront del Carall *id.* de la Serra de les Agulles—. Els vessants social i creador de la llengua hi conflueixen, en aquesta necessitat. Però, jo, tampoc no *voldria escriure*, per res del món, com Fuster... Ni per salvar res; o sobretot per no haver de salvar res. La meua llengua d'escriptor és un clam insolidari contra la *llengua materna*: jo no pretenc expressar-me col·lectivament, ni fer-me entendre «de Salses a Guardamar», sinó, com a màxim, que se senten «els meus crits i els meus murmuris», ací o on siga: segurament la meua *discrepància*, la meua singularitat, allò que *m'exhibeix* davant els altres, pròxims o llunyans, i tant fa que *parlen*, o que diguen que *parlen*, com jo, perquè no *parlen* com jo. A mi m'agrada perdre'm en el meu estil, en les seues dilatacions laberíntiques, en els girs sobtats —*com pense*—, imaginant les impaciències, o els mateixos desistiments, del lector, però també preveient la certesa que, un instant o un altre, es produirà la trobada, la convergència del seu *llenguatge mut* i els meus *recitatius*, sense més coercions expositives que ser jo, per molt que això sone a *metafísica*. Jo, en fi, no puc ser entès més que en la meua *pròpia* —i exclusiva— *llengua*. O posem-hi, una altra vegada, *sintaxi*, amb les acrobàcies dels meus mots, les flexions cap a l'obscur o cap a l'enlluernament, les meues *significacions* estripades i exposades a la carnisseria com les entranyes del bou rembrandtesc. Exageracions, sens dubte. I jo, de fet, hi arrisque alguna cosa que no tinc: el *meu* lector, *un*, un incògnit, un que es *pose en el meu lloc*, que em *substituesca* davant la meua obra. Un que es deixe arrossegar a les meues imatges construïdes amb un element tan volàtil com la paraula, una via d'anada i tornada, de ser *i* no ser. Òbviament, per descomptat, tots dos, el meu lector i jo, i no demane res!, hauríem de posseir la ciència íntegra del llenguatge... I que muira amb mi. I, per això mateix, també hauria de morir el *llenguatge*, com ho he dit —abans/després—, en tant que *conclusió imperativa* de la meua *obra*. ¿He atemptat jo mateix contra la meua pròpia *lògica*-que-cal-anomenar-d'una-altra-manera? Potser ja ho he dit o ho diré: la *lògica*, ¿la torsió ininterrompuda del pensament? ¿La seua *llibertat*?

Vaig i vinc. Retorne al que *vosaltres* penseu que m'he deixat endarrere. Pla i el seu *Quadern gris*. Pla i la seua boina... Pla està per a mi, ho repetesc, més lluny que... ¿Que Ausiàs March? Però si March està al meu costat! Fuster... Qualifiquem-lo així: el *mestre* que tant ha parlat —parlar/escriure— i que millor ha sabut escoltar/comprendre. Fuster ha significat, per a molts, la possibilitat d'expressar-se de cara al futur: un futur tan incert com es vulga. Però jo no tinc més remei que deixar-me caure en el meu pou. És el meu lloc: un dels símbols irrenunciables de la meua obra de creació, a nivell de rètol per a major escarni: en algun lloc deu haver-hi una còpia de la meua paròdia d'*El pou*, *el pèndol* de Poe. *JJJ* i *PPP* que m'encalquen. Aquest crit d'exaltada i afligida reivindicació d'un mateix, o de l'un mateix —potser mai el subjecte, *jo*, no arriba a ser tan subjectiu com es pensa, i no ho propose com un mer colp d'efecte: *jo* també vull ser *tu*; no el *meu* lector pelat, sinó el teu *camí cap a mi*, cap a la meua literatura, on, tanmateix, *jo* no em *revele*, sinó que m'*oculte* i que em veig, o que intente veure'm, en la meua obscuritat, *apresat* en el *lloc* que m'ha *tocat*, que em respon, ni més ni menys—, s'ha d'interpretar així; no és una airada manotada de renúncia al que he après o a aquell de qui ho he après, o amb qui ho he *compartit*. *Qui*: un singular, un plural, aquell/aquells que potser fins i tot hem anat inventant-nos per a tenir referències... Un cas emblemàtic fóra el del mateix Fuster, que navegava i feien navegar en un mar d'obsessions col·lectives —certament, per ell desvetlades; ¿val a dir, doncs, que en el *pecat* portava la *penitència*?—, a costa de la renúncia a *interioritzar-se* en la pròpia singularitat: o siga que, segurament, en la pràctica s'ha vist *obligat* a fer més afirmacions, i a demostrar més entusiasmes, que no hauria estat disposat en principi a fer-ne com a *bon* —ni que fos nominalment o defensivament— cínic: perdó, escèptic, confessat per ell. Un *escèptic* que ha de *creure*, o aparençar-ho, en el que diu. Un cas fóra Pla, entre el terrat i la planta baixa —autor, més que d'obres, d'*Obres Completes*—, i ho dic així, fluix, no tant per suggestió magistral com, a pesar de tot, per reconeixença, com un record del qual no ens podem desfer: la mitja dotzena d'adjectius planians que se m'han quedat enganxats en serien, si ho voleu així, la demostració. ¿O són adverbis, i els hi atribuesc per la casualitat que tots acaben en *-ment*? Però, enteneu-me, Joan Fuster i jo, que parlàvem a diari, ni *crèiem* igual ni *dubtàvem* igual: ell era, *davant meu*, una referència immòbil, una mena de mirall que m'*obligava* a veure'm en tota l'amplària de la meua llibertat:

a responsabilitzar-me. No ben bé de la meua *decisió*, sinó del meu *fatalisme*. Un il·lús sense il·lusió, al marge. Per a mi, la *pàtria* han estat no tant alguns llibres com uns fulls en blanc amb els quals podia fer el que volgués, intermitentment: sense destinació. ¿El buit? Qüestions de temperament, però també d'*angles de visió*. A part que el *mestratge*, reconegut pel propi deixeble o atribuït per crítics més o menys sagaços o virulents, no implica necessàriament ni la qualitat literària ni la coherència ideològica de la *seqüència* escolar: d'un *mestre* s'han de sumar i restar les qualitats i les deficiències en tots dos terrenys, i per dir-ho de manera més pragmàtica, el que se n'ha de prendre i el que és preferible negligir; i en un altre to més pràctic encara, els llibres que cal llegir d'ell i els que és millor oblidar —i que tan sols serien llegits, aquests darrers, escolarment, com el *Cató*; encara que ja estaria bé, si fos així!—. De Pla, per exemple, amb el *Quadern gris* en tinc gairebé prou, més una dotzena de pàgines soltes, i de Fuster —desagraït deixeble *major*, quina blasfèmia!— amb quatre o cinc llibres, i no dels més llargs; com Pla imagine que en tenia de sobres amb conèixer el títol d'un llibret vivaldià meu —l'únic *llavors*, siga dit de passada—, el que se sol esmentar quan es descriu l'episodi mal contat per ell en què jo vaig prendre part, i Fuster de ser l'única persona capaç de desxifrar alguns dels meus jeroglífics, i, per fer honor a la veritat, de promocionar inútilment, pel que fa a mi!, el meu nom, fins i tot quan jo no escrivia ni una ratlla. Però, de vegades, també s'és escriptor quan no s'escriu, o, sí, quan s'ha decidit no escriure: perquè ¿per a què, escriure? Ja n'havia profetitzat la reiteració: perquè ¿per a què, escriure?... I, a part, però deixe de seguida, no sense la tristesa de la inutilitat, aquest aspecte de la qüestió, hi ha també els mestres, més o menys llunyans lingüísticament, d'*ací* o de *fora*, que no ens han servit de res, però que, per donar una pista, marcaren la *nostra* època amb modes de difícil qualificació. Millor no entrar-hi. I, en fi, els mestres que només provoquen la ira, que és tota la docència que poden impartir, que no és poc, si bé es mira, i, si voleu, per demostrar que la llista podria resultar gairebé tan llarga com una frase de Proust quan s'ho proposa —menys, però, que una meua també quan m'ho propose—, els mestres de capella, encara que posseeixen una exemplar entonació *ciceroniana* —qualificatiu no directament demanat pel *discurs* ni per la meua participació en la seua elaboració, sinó suggerit en legítima defensa, ¿d'ell, de mi?, per J. C., que no és el mateix J. C. de les cites epigràfiques, ni té res a veure amb el J. C. nascut dels evan-

gelis, per molt que penseu que provoque el malentès—, o *vicentina* —model local, no us confoneu!, i ignore si algun novel·lista de la mateixa referència geogràfica el posa en pràctica: un suggeriment no negligible, mireu-vos-ho—. Encara que, com diu la dita que ara m'invente, però no gaire: «Dels teus mestres, més que renegar d'ells, venja-te'n.» I reconec que he vingut maquinant des del principi com podria arribar-hi sense que m'aturàs ni l'alenada d'un sospir en cada descans d'un punt i a part. Però, vulgues o no, la cultura, la Cultura, com abans, és *assentir*, inscriure's en la filera de la *paraula* —la nota musical, la pinzellada, el colp de cisell, el dit sobre el front: la *paraula*; tot és el mateix: ¿ho he dit ja?, i, si és així, ¿vol dir això que n'estic molt convençut o que ho he dubtat cada vegada?—, darrere d'uns altres i abans d'uns altres: entre precursors i prosèlits, i destinats a ser més o menys ràpidament oblidats, jo, la competència majoritària. I, en l'endemig, arribar, portar l'*un mateix*, fins on es puga. I tant d'*un mateix*, direu. *Un mateix* no és *jo*, i menys encara ací, sinó *res* sobre el qual es pot parlar sense crispacions personals; encara que, la pròxima vegada, procuraré definir-*ho* millor i comprometre-m'hi fins al coll, sense esbiaixaments. L'*un mateix*, m'hi arrisque amb mots de..., anava a posar *de gel*, però ho trastorne en *febrils*, seria el reflex del llibre que s'està escrivint posat en les mans de l'*altre*, de qui hauria de llegir-lo. No donem per a molt més: els qui escrivim. I, rarament, els qui llegim.

I traspasse la llinda que ha d'anar deixant-me caure cap al final, perquè ja no tinc res que m'aguante. Mestre, reflexionem-ho de nou mentre ens enfonsem, ¿és aquell que t'incita, implícitament o explícita, a imitar-lo, que vol assignar-te un lloc en la seua llista? L'enrabiada tossuderia personal que hem sostret als *vigilants* de la nostra infància, les manies afermades sobre el terror, les aversions covades en la solitud del propi cau —obsessions a la vora del deliri, em direu: terminologia genèrica en dic jo; no m'interessen els *mots fets*, sinó el salt en el buit, la provatura que, amb tots els riscos que calga, pot aportar quelcom de nou, esclatant, a través de la crispació lingüística, arrelada en la primera paraula que pronunciàrem: assajant ara, relatant una passa més endavant, poetitzant la fúria o la humiliació en la cel·la on s'arramben les *confessions* que no faries mai, però que *fas*, o les *mentides* que no diries mai, però que dius...—, sempre s'alçaran com a murs per a impedir-nos somriure com somriu un altre, o exhibir un adjectiu com ell l'exhibeix. Tot perquè s'ha estat infant: un bon argument, sí; Alighieri co-

mençava a escriure la Comèdia, amb els seus amors i els seus odis, quan era una criatura! L'obertura cap a la consciència és prèvia a l'obertura cap a l'estil mitjançant el qual ha de manifestar-se. La ceguesa, el tempteig amb les mans balbes, el gran instint de la companyia, ens duran cap als altres i els acceptarem en la mesura que confirmaran les nostres intuïcions, o esmerçaran la seua bona o mala voluntat a seduir-nos. Però ni tan sols l'escalfor del ramat —perquè era això i no la nostra decisió que ens hi empenyia— haurà de subjugar-nos. Una oferta raonable, calme ja les fúries novellades del record, la meua tendra ira, fóra: jo —un— escric, tu —un altre— llegeixes; no cal que coincidim ni que pactem avinences; pensem —no passem, que és el temps que passa—, junts, una estona: *jo* pose el meu *vocabulari* perquè no en tinc altre, pense segons el seu continent, en la llengua en què tu penses... El que tinc a dir adopta aquest to, després aquell altre, i això contribueix a fer-me entendre, a *comunicar*, ni que siga fins a la incomprensió i el rebuig: el *paradis*, la glòria junt als altres, en l'altre món o en aquest, és una altra cosa, celestial, una altra *qüestió*. Tot, sí, a colps de martell, és *altre*. Les meues especulacions solen ser, després de tanta revolta *assumida*, primer hi havia posat *simulada* —l'aparença, la *representació*, que incita la *marxa* ondulant de l'estil—, més idealistes que pràctiques: només dels *meus personatges* —un jo esquarterat, els personatges: per a uns escriptors, carn de mercat, la *pròpia* carn; per a d'altres, les peces d'un trencaclosques, els propis ossos— se suposa que, després de parlar, des de dalt d'una trona que tant s'assembla a un escenari, o al revés, actuen: o actuen perquè abans s'havien proveït, si no d'idees, de dubtes que només *una acció o altra* pot resoldre... La mateixa idea, de fet. L'estil, i en demane excuses, és el circumloqui del tret. En aquests indrets tenebrosos, i ja em prepare a plegar, després teòricament d'haver *plegat*, la primera influència rebuda de Fuster és, de fet, *anterior*, i la reconec, davant la vostra absència material d'aquestes pàgines —en uns pocs fotogrames que m'enfoquen el tos, i per tant, no podeu *veure* si bellugue els llavis o no: sou, si ho sou, *lectors*, no *testimonis*—, sense que potser ell mai arribàs a saber-la. Quan, amb els companys de curs dels últims anys de batxillerat, sortíem per la tarda del col·legi on el seu pare feia de professor de dibuix, en passar per davant casa seua, que ens venia de camí, sentíem repicar de vegades la seua màquina d'escriure —aquesta Royal Typerwriter P1658 que apareix esmentada en un poema seu— i sempre hi havia un espavilat que deia: «Demà, un nou article al

diari» o «El mes que ve, un altre llibre»; no teníem noció del temps ni havíem sentit mai allò del «No se sap mai quanta sang costa». Perquè escriure costa molta sang: la més *dolça*, segurament. Imagineu-vos quan es tracte d'un poeta líric! Per a acabar, no està malament aquesta apel·lació sentimental —ja me l'havia justificada, previsorament, abans també, com en un muntatge teatral—, no exempta de crueltat, com solen ser els judicis i les inclinacions adolescents: una mica menys, però, que els infantils; i ret així tribut a un personatge del meu carrer que demanava un Herodes de tant en tant. Aquell *so* sobre el paper fou per a mi, junt a altres veus, més *místiques*, intuïdes en la ràpida ratlla d'un manual escolar o en l'al·lusió imprecisa del professor de torn, com una veu de profecia, i crec que estic citant J.V. Foix, ja que no conceptualment —no hi ha de què, ho sent: ¿l'estil més brillant i inútil de la literatura catalana?; i m'he atrevit a exclamar-ho davant totes les pastisseries i tots els editors *principatins*, ni que fos en interrogant!—, almenys eufònicament... ¿He dit alguna cosa dolenta de Foix, a la llarga o de través, en alguna incisió perversa, en el segon rengle expositiu d'aquesta història banderejant? Potser, malgrat les meues exageracions —i ara puc dir que exagere pels dos caps—, un dels escriptors catalans més importants del xx. I pot ser fins i tot que algú el considere un dels meus mestres! ¿Tindria jo mateix res a objectar-hi? I reconegut això —a dues mans, insistesc—, ja puc seguir, amb el convenciment que no sóc tan *antiobjectiu* —una bona paraula— com imagine. Potser el lector hauria demanat més erudició o severitat terminològica, o que, posats a parlar —a la deriva— de l'estil, li hagués seleccionat, com a mínim, tres o quatre cites lapidàries o bellament instructives, que il·lustrassen, en una mena d'apoteosi pobletana, el tema tractat. Per a novetats fusterianes, en tindrem prou, durant molt de temps, amb l'«aforismaire» amb què va obsequiar-lo l'amic Isidre Crespo i amb l'aportació ornitològica d'algú que només escriu llibres per a dedicar-te'ls...

Però, perquè veieu que no pensava en el que creieu —Déu em guard de rebatre ximpleries o conviccions, i ¿com en convertiria els *poseïdors*: amb Descartes o amb miracles?—, em trac, una de cada màniga, unes frases de Nietzsche arreglades pel camí —¿i qui em demanava encarar-me amb l'ensucrat Zaratustra?; però l'experiment no passava de llegir-lo escoltant simultàniament Wagner, amb finalitats de psicologisme elemental, *autoformatiu*, en aquestes altures del meu jo cadavèric!; o no tan rudimentari, com féu Huxley amb les drogues, per a poder confeccionar un llibre amb ma-

terials de primera mà: jo m'acontentava amb *duplicar* artísticament i intranscendentment l'escena—. Una d'intervinguda aristotèlicament per mi, per a lligar principi i final: «Sigues almenys el meu enemic, *amic*». Segona: «Poc d'agraïment es té pel propi mestre quan sempre se'n resta deixeble». ¿En volem una paròdia local, i així, de més a més, ja quedarà ben lligat, ací darrere, el *tríptic* del començament? «Poc d'amor es té pel propi amat quan sempre se'n resta amic.» Me la imposava el vol de la nostra parla, quan s'alçava cap a la Història, quan —i disculpeu-me el localisme— els *valencians* —aquesta graciosíssima subtribu del Ponent mediterrani que s'ha especialitzat a cridar estentòriament per a *tapar* el que té/no té a dir: ¿tinc/no tinc jo cap dret a dir sí/no?— hi entràvem, amb ella. Si amb açò, unit al que deia fa unes línies, us penseu que la meua vocació és la lírica i les seues sublimitats, aneu *servits*: a mi, la literatura, les *literatures* millor —reincidesc en l'esment del suport d'aquesta partitura amb *moviments* diversos—, quan aconseguesc que m'interesse/*interessen*, és perquè... em... porta/*porten*... la... mort... davant... la... mirada... Tot està dit, i, per tant, calle. Tampoc no tinc jo per què cedir a les exigències, o les necessitats de comprensió, del lector, ficant-me en bucs —pura xafarderia, dit arrapa i fuig (aportació lexicogràfica), la mateixa qüestió del Bé i el Mal!—. Aquells a qui no ens han pagat mai, no tenim preu: tenim *mòbils* foscs, com els dolents de novel·la, induccions de tenebra, pobres ànimes cànides!—, i en aquestes altures, per a qui sempre s'ha cregut del segle xx, ja del xxi, per no témer, no ha de témer ja ni la censura, com no siga la dels propis *amics*, cautelosos a l'hora de condescendir a les begudes de cervell perilloses, en el joc de les ortodòxies i les heterodòxies; almenys no *aquella*, com li passava a Joan Fuster, cosa que, siga dit de passada cap a la pregonesa del buit, estava marcant el seu estil —i d'alguna manera el meu—, amb el·lipsis més o menys reconstruïbles, destil·lacions gongorines, temptacions *bastardo*-llibertàries, qualificatius deixats caure com de passada, perquè perdessen part de la seua càrrega eclosiva i la recuperassen més endavant, en la *consciència* enterbolida del lector, retalls enigmàtico-prudents... Suppose que a Pla li passava el mateix i trobava alguna manera d'adobar-ho. Que conste que no he dit *pactar-ho*! I una propina pòstuma: ja que he començat parlant d'Aristòtil, un sil·logisme de configuració enigmística, redó com una moneda, de la qual s'ha desimplicat poèticament i figurativa el centre just, com en aquells 0'50 ja caducats, on ara, en alguna de bicolor ¿papal?, cau el nas borbònic: «No he parlat de res,

alguna cosa he dit.» La possibilitat que una llengua suggerisca *racons de misteri* és, al capdavall, una mostra de la seua perdurada aptesa per a descriure el món. Amb l'ajuda de... de Lull, és clar, de March, de Corella... De Pla, de Fuster... De Carner, de Riba, i de Foix!, jo en faria una alegre barreja; i afegint-hi l'Espriu poeta, un pòker. Quant a mi, senzillament estic en contra. Del que siga, sabeu-ho. Que m'hi oposi, a tot, al vol de les paraules i a la immersió en el silenci, ¿vol significar que em contradiga? No, és la renúncia a trobar res amb què *consolar-me*... Deixeu-me que em contradiga i construiré un diàleg: ¿no volíeu incisions en la pedra? I la continue, encara: i us ajudaré a construir el vostre, ja que, al capdavall, no parlem sinó amb nosaltres mateixos... Descriure el món, amb gravats en els carreus, com en els vells monuments, com els de les inauguracions oficials amb pretensions de perdurar. O, no ens fem/us feu grans il·lusions: ¿només el nostre/vostre petit món? ¿La via cap a la seua desaparició? Que romanga, almenys, el jo testimonial, tancat en el mutisme, obert en la interjecció gestual, ple d'obsessions de llibertat tancades en l'*un mateix*, com les inscripcions de les cel·les carceràries... M'agradaria que aquests mots ressonassen com escrits, escrits com estan a trossos —estranya barreja, quan m'ho mire amb imparcialitat, de fúria i candor, entre el cor i el fetge—, més enllà de la frontera: vull dir, atès que les referències és el primer que envelleix i aquesta darrera frase resultarà totalment indesxifrable ja en el mateix moment de ser publicada, en un lloc on encara es poden cridar —no per gaire temps, resulta ben previsible— uns mots de llibertat com s'ha fet fa poc. Era el seu orgull des de 1789. Però, en qualsevol cas, com que la meua voluntat no és sinó parlar, ací, de mi mateix, ¿més que fusterianament, montaignescament?, tant se me'n dóna. ¿Quin paper fa la llengua en un escriptor que, per fi, deixa d'escriure-la? ¿Un escriptor naix per a escriure en una llengua *obligada*?, i m'ho he demanat, pomposament, per fer-vos grinyolar de dents. Però talle, figurativament, com passava, no tan figurativament, sinó ben cerimonialment, quatre anys després de l'any de referència. Això és, talle: aquí teniu la imatge final, adobada mínimament. Jo... Jo no parle de mi, sinó que qui *parla* és la màquina verbal que he engegat i que em porta on vol. ¿La lògica, una altra vegada? Potser no hi ha res tan bell com l'arc de Sant Martí, però sempre és igual, i, quan és, és *aquí*, enllà, com dirien filòsofs amb nomenclatures extingides i d'impossible traducció, en el sentit, en el temps, en el ressò; i en la manca de sentit, de temps, de ressò, que inclou el sentit. Per-

què sí: el *sentit* inclou el *no sentit*, que per a això existeixen les paraules... Ara, l'*única* explicació, l'explicació implacable, que veig en el fet que el coll es trobe més avall del cap és la facilitat que això forneix per a la decapitació. Degollar, degollar-se, per tant, és lògic, d'una lògica *única*, sense marxa enrere. I jo, doncs, el que vull és que els meus deliris em facen aixecar els ulls, tensar el gargamell, omplir-me de llàgrimes dowlandianes la mirada per a deixar de veure, provocar un esclat de paraules que parlen de la meua innocència i... de... la... meua... mort... El meu «jo» és el Jo de tota la meua literatura, i ell és sol a escriure-la de principi a fi. El porte damunt l'esquena, com una creu. I si em demanàveu per què em reescric tan violentament, diria que per assajar les infinites possibilitats de contradir-me/acreditar-me —és el mateix ben bé— i per demostrar-vos la nostra respectiva *provisionalitat*.

I un fi crestemàtic:

«Ai, que cansat que estic...!»

«Sucede que me canso...»

«Mais, hélas, que je suis fatigué...!»

O, com diuen per *ací*:

«Treballar [no solament és, ahora, odiós i, malgrat la maledicció, divertit, encara que jo no m'haja divertit gens ni mica fent aquest paper indigest; o sí, cada vegada que el refeia] cansa».

En italià, ja s'hi havia dedicat tot un llibre, darrere d'un títol.

Però pensar encara és pitjor:

«Pensar mata».

¿He dit «Fi»? Recomenceu, vosaltres, ara,

però pel vostre compte,

atenent, tanmateix, que si seguíeu una línia recta

acabariéu ensopgant amb ella.

Potser el vertader fi de l'assaig és, justament, evitar-la.

I

ara ja

FI

•

.III.
77'7
DÍSTICS
DAMUNT TRES MOTS,
AMOR, ALTURA, AGONIA, O SIMILARS,
ACOMPANYATS DE LES LLÀGRIMES DE DOWLAND

CITA PRÈVIA

Aristotèlic amic, ni que siga per una vegada,
lliura el teu cor commogut amb innocent pietat.
(J. C.)

IRRUPCIÓ

Trenque el blanc. Vull entrar en les formes a què obre el capvespre,
en el que resta amagat. Vull posseir la foscor.

2.

Sent rere meu el silenci d'aquells que m'han dat la paraula:
és sols per ells que jo escric. Cante el seu mut sofriment.

3.

Jo puc ser jo mateix per raons de summa altivesa;
més fàcilment ho puc ser per ignorància de mi.

4.

L'alba encesa ha caigut damunt els fruits de la terra.
Sobre el foc infinit plana un arcàngel sense ulls.

5.

És del temps la meua obra, no meua; i molt menys encara
ella és jo, jo que fuig de mi mateix, del meu temps.

6.

Veu de silenci, el meu clam, reflectit, és a mi que retorna.
Sóc jo qui el sent en l'espill: és el meu gest contra mi.

7.

El camí pel qual vaig no és camí, visió ni miratge:
no hi és sentit el sentit, cada nou pas desfà el pas.

8.

L'hora enfonsada en la qual la música cessa, em demane:
si mai no t'ha importat res, doncs, ¿per què alces el verb?

9.

Des de tu a mi, quina dura distància, quina muralla
que ni el vol pot salvar! Sols aquells mots que ens callem.

10.

Crida, Jo, miserable pronom, o fúnebre estela,
de mi mateix, jo mateix, fins que no em senta ningú!

11.

Quina grotesca figura, Narcís de les hores que cauen!
En cada espill en tu em sé, mes ja no m'hi reconec.

12.

Breu, el meu dir, mormolat a l'oïda, des de darrere,
projectant davant teu el teu perfil candorós.

13.

Jo sols sóc jo quan m'aixeque superb entre arcs i columnes;
tu només tu en els meus mots, quan et faig creure que em creus.

14.

“Crea'm”, clamà en el No-res vers l'alè de Déu el fang d'home,
“jo seré el Nombre i tu l'U, i immolaràs multituds”.

15.

Si posseïm la paraula i el solc, és només per la terra:
per haver nascut, fills, en un indret qualsevol.

16.

Mira'm als ulls, Amor: mira el vel de la meua ceguesa.
Vinc sense llum cap a tu: ets al batec del meu cor.

17.

Trèmulament, el meu vers s'escandeix en mesures arcaïques
entre basques de mort, buit com un calze lliurat.

18.

Tu, esperit revoltat, encén el món, que no et baste
dir que no d'amagat. Ix, pren la falç de la sang!

19.

Ser escriptor, tu, escriptor, és tapar amb paraules ambigües
les paraules de carn, res que t'obris al meu cor.

20.

Mare tristor, tu m'has fet que escriga i que alhora m'hi oculte:
m'has fet ser jo mateix i fingir ser jo mateix.

21.

Sons de viola i, a sobre, el poema: una sola paraula,
gran, que s'escampa en sentits, Déu sense vores ni fons.

22.

Vidre tacat que m'esquinces la pell i m'atraus la mirada
fins que de tot em fas jo: màrtir/frontissa/botxí!

23.

Mira'm, Déu, sé que en Tu no puc creure, i, sense esperança,
jo no accepto la mort: cerque la immortalitat.

24.

Cap flor de glòria no hem de guanyar en aquesta batalla:
sols la bellesa de ser supremament derrotats.

25.

Cal que en la nostra paraula renasca la vella paraula:
ella ens té i la tenim, en el silenci, en el crit.

26.

Caminaré sota el sol ardent o en la nit sense rastres:
no seguiré ningú, que no em segueisca ningú.

27.

Totes les cares que em sotgen des dels racons de l'escena
amb mirada de mort, tenen el buit dels meus ulls.

28.

M'he elevat fins a Tu i el teu lloc desert en l'altura.
Ara jac contra el sòl, fang amb les mans dins el fang.

29.

¿Què teniu a veure amb mi que em parreu d'una pàtria?
Rattle amb fúria el seu nom, als bruts papers en què el dic.

30.

Ell ha mort de tristor, Déu meu, i jo també en moro.
Pare, el teu Fill ha mort, mort de tristor, Pare meu.

31.

Us he adreçat la paraula, i vosaltres, en lloc de comprendre'm,
m'heu volgut estimar; o a l'inrevés, tant hi fa.

32.

Jo no imagine: poeta/ profeta: veig què s'acosta.
Jo no porte la mort: és en girar el cantó.

33.

No hi ha cant desesperat, a la dona, a la terra,
que no siga en el fons una romança d'amor.

34.

Calla, escolta'm: deixa'm ser tu i tu sigues jo, ara,
en la durada d'un mot. Fins a la mort. Més enllà.

35.

Naus que parteixen, i el vent que et durà la veu que m'ofega.
Vull que m'oblides, Amor, vull que em recordes, Amor.

36.

Quan dic "jo", el pronom, l'originalitat jo t'usurpe,
mes alhora assumesc la teua culpa, els teus crims.

37.

Rere el meu cant sou vosaltres, poetes de la meua llengua.
No sé estimar si no ho dic amb les paraules que us prenc.

38.

Vull, Solitud, la part que em pertoca de tu en la sofrença,
i sentir-me'n ple el cor, sense ningú al meu costat.

39.

Obscenament passàvem l'hora, en l'or alt de la tarda,
amb l'esguard flamejant, amb un silenci de tot.

40.

Faig la meua obra, i la cride per destruir-me, i la calle
per no donar-me el plaer de l'autodestrucció.

41.

He carregat damunt meu, no el deliri arrogant de ser lliure,
ni la recerca del goig: un amarg no saber què.

42.

Fuig de ser home i sóc home, i més quan tots m'abandonen,
sols perquè encara em commou una mirada innocent.

43.

¿Quin sentit tindrà el teu viure en la claveguera,
si no és lliurat per quelcom, bo i siga amb mans d'assassí?

44.

Signes, la meua escriptura, gravats per a tu. Tu desxifra'ls.
Per a mi, rere d'ells, res, un desig de maldat.

45.

Fruites madures en una mà, ofertes, i en l'altra una arma
que m'apunta al cor: sé que no hi ha evasió.

46.

Oh, dobles mots, car no tinc més que aquells que em donares
per a lloar-te i dir sí, per a oposar-me a Tu, Déu!

47.

Deixa'm que esguarde com, pas a pas, entre espills agonitzes:
vull saber-me el paper, tots els instants de l'amor.

48.

¿No em retindran la lívida galta els teus pits generosos
en el moment de morir, dona, esplendor de la carn?

49.

¿Sents, poeta, el record de l'instant en què demanares,
pur, el do del cant i et portà Déu sobre el mar?

50.

Jo renuncie a tot el que he fet, meu només per donar-ho,
com el doll de sang que ara s'estén sobre el full.

51.

Feu-me callar: ja l'angoixa destrossa el sentit veritable
de cada mot nou que aprenc. Si sempre he estat un infant!

52.

Cim de follia: pujar on s'esgota la febre de l'home,
batre les ales del buit, fer el gran salt més enllà!

53.

Ets innocent com un lliri, germà, t'he arrencat de la culpa.
He donat en lloc teu la meua sang, el que he escrit.

54.

Vam arribar fins a Déu i vam dir: "Aquell home pensava,
l'altre va ser escorxat, un va morir en la creu..."

55.

¿Com vindrà el verb: de la forma al fons, del fons a la forma?
¿No tinc què dir, ni ocultar, que em divertesc en el joc?

56.

Cree a la vora del somni, on la realitat que anuncie
es revesteix del proper significat de la mort.

57.

Ara proclame el meu dret al crim i a l'ascens de la imatge.
Crucifiqueu-me més alt, més alt encara que Déu.

58.

Gràcil bondat de les hores, Amor, quan s'obre l'aurora.
Passa'm la mà pels cabells/passa'm el vas de verí.

59.

Dur el que escric i la llengua en què escric més enllà de l'Altura,
de qui Ell mateix és el Nom, de qui sols dir-lo és blasfem.

60.

Negres aranyes teixeixen paranys, transparències, murmuris.
Jo, mentrestant, estic sol. Jo, mentrestant, estic viu.

61.

Deixa'm, aquest és l'instant de l'angoixa i de la imminència.
Tot jo mateix sóc jo clos: he de pensar-me en la mort.

62.

Últim miracle de la paraula, que, dins l'agonia,
dreça l'engany del bell contra la falç de la mort!

63.

Déu era etern quan no era. I fou. Creà l'home i les hores
i ja etern res no va ser, tan sols les tombes del Temps.

64.

Quina absència de tu, Amor, i a penes em resta,
entre jorns de paper, sense tu, Amor, morir!

65.

Trau-te les màscares, mot, i ofereix-te en la buida nuesa,
que és el sentit, entre tots, l'únic ocult, l'únic ple.

66.

Quin vent suau entre flors i xiprers, perfumant els sepulcres!
Pares, amics, prop del riu... Amb el meu nom, un albat.

67.

Ai, Solitud! Però, quan estic sol, ¿què m'importen els altres:
per a tancar-me en el verb, per a enfrontar-me amb el verb?

68.

Sí, poeta: el poema no és més que la seua mentida.
Tapa el que no saps com dir. Crida el que no tens a dir.

69.

Ara m'impose, per recobrar antigues paraules,
mudes tonades d'infant: el meu present fou l'ahir.

70.

Faig amb argila el vas que seré i que em tindrà per a sempre:
un grapat ple de llavors, un puny que s'obre en arrels.

71.

Com més a prop em sent ja de la mort més sé què és estimar-te:
tant, que aprendre a estimar és desaprendre a morir.

72.

Muir vastament, com un poble amb les boques tancades amb ferros:
sense poetes ni infants/sense poder-te cridar.

73.

Muir i m'enduc el secret més pregon de la meua paraula.
Ja ningú no la dirà, ni callarà, com l'escric.

74.

Sordes campanes ressonen per tu als quatre vents de la torre.
Tot ha quedat en això: l'odi mortal i l'oblit.

75'7

En el meu cant, ara invoque la ferocitat de la llengua,
així com tot el poder que és donat al poeta, per dir que tan sols és la música
el que m'ha fet humà: home amb l'horror d'un mateix.

COMIAT

Hem de trobar-nos en un altre lloc on germine la joia,
on no habite la mort, on tot el que és siga Déu.

*if*i

¿Què exclamarem a la fi que no siga el no-res, l'al·leluia
del fred crim consumat, l'obra acabada amb punyals?

CITA PÒSTUMA

Mira'm morir, Amor, perquè sols en la teua presència
puc suportar el menyspreu de no ser fets immortals.

(J. C.)

.IV. LA MAR, LA MIRADA

La literatura és la façana del crim. ¿O només el peu de pàgina en un diari de successos?

(J. C.)

A la platja no cap una agulla, tot és on ha de ser, sota el sol de llautó. El garbí és d'una transparència tacada. Criatures amb pales i flotadors i ditades d'arena a les galtes, criden, riuen, ploren, juguen a qui pixa més llarg; fèrtils mamàs, pentinades amb laca, es divideixen entre la vigilància i la murmuració amb la veïna, alguna d'embarassada fa mitja i amb el peüc que li penja de l'agulla es cobreix el llombrígol; avis arromangats seuen en cadires plegables davall florejadades ombrel·les, els peus descalços, les espadnyes de vetes negres penjades a les barnilles, exhibint les empremtes simètriques de la suor; gossos amb la llengua fora; apol·los del terròs, baixos, de llargs avantbraços bruns i torsos pàl·lids, simulen combats de lluita lliure, mentre, arraimades, làngüides adolescents d'ivori es corben graciosament com ullals, migriuen amb els plecs de la boca, els colzes contra els flancs per a projectar l'escot; olor d'arròs coent-se, en cada regolfada del vent; a les terrasses de primera línia, al timó d'una barca de plàstic, algun estranger amb la camisa descordada; un pescador indígena amb un rall i dues llisses embolicades amb paper de diari: el món és brut i inevitablement pròxim com un afer de família, enfront d'una mar tímida, pol·luïda, comercial, però de botiga de barri. Ella hi passa, indiferent, arran d'aigua, sobre la sanefa d'algues podrides, la tovallola de bany a l'espatla dreta, els cabells lligats al tos en forma de cua de cavall, alta, atlètica, rossa, depilada. Avança pausadament. A la fi, descobreix, enllà de les urbanitzacions en obres, un espai lliure. Serpentejant entre les cames allargades, s'acosta a les dunes. L'arena li crema a través de les sandàlies, a mesura que s'acosta al lloc triat. Estén la tovallola en terra, amb cura, sense arrugues, s'hi asseu, extrau d'una bossa de lona un tub de cos-

mètic i s'unta el nas, les galtes, el coll sobre el glatir de les caròtides, amb moviments involuntàriament calcats dels dels anuncis de la televisió, felins, sensuals. Es tomba de cara al sol, la cama esquerra lleugerament encollida i repenjada sobre la cuixa dreta. Els ulls, closos, tremen imperceptiblement, i la boca s'entreobre: pensa, per tant, en alguna cosa que no voldria pensar; o voldria no pensar en res, buidar-se cap a la pell, sense contraccions sentimentals. Deixa passar el temps, gradualment immobilitzada pel pes de la llum, retinguda per l'abraçada de l'arena, ablanida. Dóna una llambregada al rellotge de polsera, i es gira panxa per avall. Els repunts del banyador han oprimint diversament la seua carn, amb el canvi de positura: l'han feta conscient d'unes zones del cos a costa d'unes altres, i, en un instant, la invasió general de voluptuositat ha quedat interrompuda. Sacseja la cua de cavall; amb les ungles dels polzes es trau uns grans de sorra de les dels altres dits de la mateixa mà, després amb les dels anulars se'ls trau de les dels polzes: ho ha fet gairebé sense adonar-se'n. Quan recobra el control d'ella mateixa, se sorprèn en el gest d'ajustar-se el banyador a l'altura dels pits, dels engonals. I és aleshores, quan els elàstics de la part inferior esclaten sobre les natges amb dos "claps!" simultanis, que se sap mirada. Algú l'observa. Tothom es mira, es diu. No és això, tanmateix. Tothom es mira sense veure's, en aquest país encès: som brases, reflexos, ombres, vidres trencats, això no és cap novetat, i menys ací. Alça els ulls i ha d'abaixar, enlluernada, les parpelles. El sol ha ocupat les seues òrbites, i sent una fiblada als polsos. Acota el cap. La pressió del seu ventre sobre el ventre de l'arena, reconcentrada des de tots els contorns del cos, que semblen haver-se aspirat cap al mig, se sensibilitza de tremolors eròtics, i alhora d'una profunda repulsió tàctil, turgescència contra turgescència. La interposició de la tovallola tot just atenua la immediata d'aquell contacte brutal. Repeteix l'operació d'adaptar-se el banyador amb modèstia estudiada, expulsa l'aire dels pulmons, s'aprima. La impressió de ser mirada d'una manera particular no desapareix, sinó que, per assegurar-se que el seu vestit no té cap esquinçall ni es desfà en transparències insinuadores, es mig incorpora, arquejada cap endarrere sobre la cintura, i s'inspecciona de reüll, per la dreta, per l'esquerra. Gira el cap entorn, per a descobrir l'indiscret. Ningú no sembla dedicar-li una atenció especial. Els esguards van i vénen, i resulta impossible identificar-ne un entre tants, assignar-li aquest sentit, procaç, inquisidor, que ella desxifra damunt la seua pròpia pell: en cap dels que abasta en concret no situaria la perfídia d'un

jutge, la meticulositat d'un obsés, les fantasies carnals d'un botxí, la refinada truculència d'un mirall modernista entelat pels anys i els bafs anhelants dins els retorciments ornamentals de la fusta. Un peu amb les ungles envernissades de color morat, uns peus petits amb mitjons bruts, un crit agut entre la tumultuosa remor fangosa. Esclafa la cara contra la tovallola, es mossega els cabells que li han caigut sobre la boca. Cal que es tranquil·litze: trivialitzar l'anàlisi de què se sent objecte representant-se en un despectiu paper d'impavidesa, aliena al joc de l'Altre. ¿Té aquest nom, pròpiament, doncs, Altre, enarborant una majúscula? Retorna al seu propi cos: allarga els braços, obre les mans amb les palmes cap a dalt, relaxa el tou de les cames. Ho resisteix uns segons que li pareixen segles. Una gota de suor li llisca per darrere de l'orella, una altra per l'axil·la; es troba a si mateixa aspra, recorreguda pel pessigolleig equivoc d'aquesta llengua múltiple i simultània, que li provoca alternances de fred i de calor humits entre les cuixes. Canvia de tàctica: es volta de cara al cel, i, com qui no fa, afluixa un tirant del sostenidor, posa al descobert un tros de mamella blanquíssima, fins a l'aurèola del mugró, s'eixancarra provocadorament, es llepa els llavis, escampa de comissura a comissura, escumejant perversament, un brillant rastre de saliva. Espia amb l'esguard perdut, rere el camuflatge de les pestanyes, un gest revelador, la crispació d'algú agafat en falta. No res. Ni tan sols ningú que aparence entretenir-se de forma innocent en una altra cosa, que s'allise els cabells per dissimular darrere el braç la línia de retracció de la mirada, que passe precipitadament la pàgina d'un llibre que no llegia. Ningú no té, en efecte, un llibre a les mans. Tot és neutre i insubstancial. Només uns dits, la resta del cos dels quals no veu, percudeixen acompassadament l'arena, com algú que tocàs les negres d'un piano o comptàs les síl·labes d'un pentàmetre; el seu ritme sembla ressonar en el tap metàl·lic del tub de cosmètic mal enroscat. A canvi, després de fer una circumvolució completa, la seua atenció ha quedat retinguda per les rojors que li ha provocat l'afaitat del borbussol lateral de l'entre-cuix, on el to de la pell vacil·la entre el bru solar i el rosat natural. Els granets escapçats, amb la dura i negra punta del pèl al centre, sota el barret de la crosta, alçant-la, fan l'efecte de llombrius encara vives empalades per l'ham. Aquesta imatge sagnant de la còpula —la crosta té, de més a més, una positiva retirança amb el gland, disposat en una rígida vigilància vulvar— li fa cloure els ulls. Els serra amb ràbia, i la imatge d'un sol mascle, monstruosament pelut, vessant-se en una pluja seminal d'or, se li dibuixa sobre la reti-

na, dins un núvol fosforescent. La complaença en l'obscuritat pugna amb el fàstic i l'horror. Llança amb brusquedat el cap endarrere i el recolza damunt la coroneta, oferint al sol la forçada corba del coll. Així resulta impossible simular dormir, cosa que hauria d'haver fet des del primer moment. Però, de sobte, es dreça de mig cos, impel·lida per un ressort, com si allò que havia inútilment buscat li hagués vingut del somni, d'on procedeixen totes les imatges: les vertaderes i les falses, les literàries, les que perfilen el pànic o el desig, la del suïcidi. El secret de la seua opressió ha quedat, per fi, desvelat, n'està convençuda: només és qüestió de posar una lletra darrere de l'altra, com sempre que es vol arribar a alguna banda, s'amonesta. Des del capdamunt de l'arenal del fons, que ha enfocat invertidament, ha redolat, darrere la seua pilota, un escarabat; la seua lluentor negra s'ha reproduït fugaçment en l'objecte més proper: unes ulleres de sol. Els ulls que esguardaven a l'inrevés, els patètics torniols de la bestiola, amb les potes bellugant-se en l'aire, la seua rèplica bombada sobre la pantalla dels vidres, han confluït en un estudiat escorç cinematogràfic. Són aquestes ulleres, senzillament un estri a través del qual es mira, orientades en direcció a ella, que han causat la seua inquietud, la seua angoixa progressiva: s'exposa mot a mot, com si sermonejàs una criatura, aquesta premonició. Una suma d'atzars, de refulgències, de significats mig secrets o acceptats, de figuracions, aixecada com una destal i convergint en el rerefons de les seues ninetes: apel·la efectivament al seu vocabulari més sofisticat. De vegades, tot depèn de la cruïlla d'una paraula. Les ulleres. Com les mitjanceres, com les inductores d'un crim, com les encobridores de la Maldat: brollen ja, sense control, les formes extremes de l'expressió. En la seua immobilitat opaca i tenebrosa, maníaca, adversa —s'introdueixen subrepticiament aquests termes en el relat que se'n va fent a ella mateixa, amb un meticulós repertori d'adjectivacions—, hi ha la innominada font del seu terror. S'alça histèricament i s'hi acosta amb quatre salts. Les ulleres estan artísticament abandonades enmig d'una clariana oblonga, impol·luta, retallada entre les xarxes de carpinells que davallen des de la carena; tenen les patilles clavades en la sorra. Uns fils de llum rellisquen en les frontisses metàl·liques. D'una puntada de peu, sense importar-li fer-se mal, les projecta tan lluny com pot. No en segueix la trajectòria, com no atendria al traç que fa la màscara en la seqüència del desemmascarament, sinó a allò que ocultava. A sota d'elles, malignament, han parpellejat sense palpebres, engegats, uns ulls exempts.

.V.
RELOTGE D'AIGUA

La culpabilitat és la innocència, el ser el no-
res, jo entès'l, l'altre no jo.

(J. C.)

Vint anys després, jo era un pervertit. En una de les voltes que em feia fer el meu deliberat desviament de tota virtut, vaig trobar-me amb l'infant que havia estat. Jo no el vaig reconèixer de seguida, en l'àlbum de la memòria. Tampoc no sabia dir-vos ara si havia cercat a consciència aquell encontre, o si el llibre s'havia obert casualment per aquest full, com un volum antic es bada pel plec que retenia una flor seca o una vella carta d'amor, que aboquen sobre el present una nostàlgia insuportable. En tot cas, els meus mòbils eren obscurs: no inconfessables, en principi, sinó imprecisos. Aquesta imprecisió es relacionava, més que amb la qualitat de la llum, amb el fet de mirar, potser, de massa a prop. Segons aparencava, ell era innocent, encara; però, a pesar de tot, la meua aparició no semblà sorprendre'l, mentre passejava pel camp obert. «Vine amb mi, deixa't seduir», li vaig xiuxiuejar suaument a l'orella esquerra, des de darrere, com si es tractàs d'un objecte que existís fora de mi mateix. A més d'aparentment innocent, era un infant trist i solitari, carregat d'amor propi: qualsevol podia ferir-lo amb un parell de paraules. L'obscena vitalitat dels seus companys l'escarnia frontalment: atemptava contra l'ordre segons el qual començava a distribuir el propi món, on sabia que ells, a la llarga, no tindrien cabuda. Tal vegada, de fet, ja no era del tot innocent, i igual que jo el jutjava, induït per la meua enyorança, aparentment innocent, un altre el jutjaria aparentment culpable: provocador, postís. «Vindré amb tu —em contestà—. Però ¿què és deixar-se seduir?» «Deixar-se seduir és seduir», vaig apuntar-hi jo, a fi que la qüestió no desbordàs brutalment, d'entrada, el camp de les paraules: al capdavall, el procés exigia una certa delicadesa. Ell ho comprengué, sen-

se necessitat de més explicacions: «Així, ¿tots dos fórem iguals, seduïnt i deixant-nos seduir?» El seu candor valia tant com els meus jocs de paraules. «Sí», m'arrencà glacialment. «De tu em vindrà tot el bé i tot el mal; de mi et vindrà tot el bé i tot el mal: és això, ¿veritat?», i em mirà fugaçment als ulls, com un llampec, tan fugaçment que tots dos els baixàrem al mateix temps, evitant-nos. Els meus es quedaren sobre els seus cabells; els d'ell, sobre les venes de les meues mans. Jo era un pervertit, ja us ho deïa, sabia utilitzar les paraules, emmotlar les frases amb efecte; hauria pogut lluir-m'hi precisant que seduir i deixar-se seduir consisteix a compartir per a sempre el mateix esguard; vaig callar, per tant. El vaig agafar de la mà, i em va seguir dòcilment. A la dura fredor del seu tacte, vaig sentir brollar dins de mi, de sobte, un odi mortal, en aquell moment despullat. Alhora m'adonava que era l'odi i no la malenconia l'única forma en què podia transformar-se l'acaparador record de l'antiga ingenuïtat. O siga que, tot i que hauria pogut advertir-me que aquell odi era del tot irracional, sentia que l'escapada cap a l'odi era l'única acceptable des del punt de vista racional. El vaig dur a un vell molí en ruïnes, a la vora del riu. Davallàrem per talussos i escales. Una canal de maons desviava un braç d'aigua que feia rodar penosament una gran roda de fusta, entre les rosegades arcades del soterrani; la molsa tacava els murs escrostonats. Un ocell negre enfilà la boca enterenyinada d'una finestra i es disgregà amb un xisclé. Entre les canyes d'un racó, es caragolà un esmunyiment. Ell no va oposar-hi la més mínima resistència, sinó que se m'oferia. A mi no m'importava el meu plaer, igual que el plaer que podia aconseguir de qualsevol altre; ni el d'ell, arrencat del cadàver del temps. El vaig clavar, tot nu, de cara a mi, les mans a una de les pales de la roda, els peus a una altra, més avall, i no vaig deixar de mirar-lo fins que no expulsava l'últim alè. Però, ni tan sols quan moria, reprimint-se els espasmes, i em transvasava l'accelerada angoixa del seu pols, vaig saber si dins aquell cos de neu s'amagava la innocència que jo havia pretès corrompre, o si, preservada de la meua violència, me la lliurava intacta, perquè, en les estacions del futur, poguéssim tornar a practicar desesperadament aquell mateix ritu. Ara, en el retorn incessant de l'hora, contemple com els seus ossos podrits, que jo mateix he unit sobre una ànima d'aram, se submergeixen en l'aigua, i, a favor del corrent fangós, reapareixen per l'altra banda, i s'eleven lentament fins al trespol de nou, dins el gir impassible de la roda, que, tanmateix, grinyola.

.VI.
I
CUL
DE LLÀNTIA
DE ΓΥΛΙΛΙΥ
CΩΓ
I

En la fi no serà el Verb, ni tan sols l'apocalíptic, com, atenent que ja hi som a la vora, adjective ara el meu.

(J. C.)

En aquests papers, m'he turmentat amb algun personatge de Purcell, el músic, millor del seu llibretista, o amb la literatura evangèlica, he contrafet un *detall* de Bergman, el cineasta, i no tinc inconvenient a confessar que ja ho havia fet abans, en un altre lloc, amb un anunci de televisió, jo que no la *veig*; o amb Corella —un mot—, o amb Gerard David —una mirada, que no és la de *La mar i id.*— i més. Amb l'*hora suprema* del Nou Testament com a font i la meua angoixa transferida a un *doble*, ja hauríeu vist què passava! Mireu els meus dissenys —en soledat o en companyia— de la Y, i arribarà un moment en què ho comprendreu, perquè ja pot un cridar en aquest món de cecs...! Aquest darrer relat, «Rellotge d'aigua», el camí cap a una *imatge*, bé que fou escrit després, el plagiaren incidentalment —de fet, formava part d'això que en diríem el decorat— en una superproducció hollywoodenca, el títol de la qual ignore, que, tanmateix, havia estat filmada abans i jo *vaig descobrir* amb posterioritat: me'l confirmaren, doncs. Si fa no fa, com s'esdevingué amb l'*Alphabet* de Valéry, esbossat no sé quan però aparegut el 1999. Ara, que, anteriorment, jo ja havia plagiat Sterne, tot i que encara no he vist satisfeta l'esperança de trobar-ne el manuscrit primigeni, per a comparar cal·ligrafies —la seua, la de Valéry i la meua—, o, com a mínim, un exemplar imprès, per a poder beure en la *font*. Que volia escriure'n un, el pare de Tristram, no hi ha motius per a dubtar-ho, perquè ho he llegit en una traducció francesa de les seues obres completes de començament del XIX, que puc mostrar a qui les vulga veure (entre parèntesis, ¿ho copiaria d'ací Valéry? ¿Llegí Sterne, Valéry: Valéry, en qui el culte a la intel·ligència esdevé, més que *diamant incombible*, excés d'estil, tan lle-

pat que de la mamella amb el mugró erecte d'una Venus de marbre en faria una calba bola de billar?)... També jo n'havia redactat una primera i una segona versions, *Alfabet* —per a ser rigorosament exactes, l'inflament majúscul corresponia a la *a* central, *alfAbet*—, *alfaBet*, i, fins i tot, una reedició de la primera, amb la mateixa disposició tipogràfica quant al títol però no en l'interior —amb retocs, com ja podeu imaginar—, i em proposava escriure'n, per fi, la definitiva, *alfabeT*, amb *T* de *terminal*, com dec haver anunciat en més d'un lloc, i per a la qual dispose d'uns quants quilos de paper amb apunts, que puc vendre així, a quilos, amb la propina d'uns trossos de full d'algunes obres de joventut estripades la setmana passada. Però ja n'hi ha prou, no fos cas que, amb tanta formació *espacial* com Sterne volia impartir entre els seus joves lectors —així ho justificava: per a instruir-los en la manera de comportar-se i de *parlar* en les diverses circumstàncies de la vida, articulant cada lletra com millor convé a cada instant, segons es pot deduir— i la transmissió, coincidentment tipogràfica en l'origen, valeriano-palaciencia, tothom en sortís tan alligonat, que hagués d'haver-hi un exemplar en cada casa de l'Antologia de la Literatura Universal, en la qual, ordenada alfabèticament com correspon, és clar, el meu ALFABET figuraria abans que els de Sterne i Valéry. L'*originalitat*, ja ho veieu, és una senda que ve des de la prehistòria, petjada per la corresponent filera artística, que mira, es mira, es remira i s'entremira.

Vostre

—i damunt, això!—

el literat-escombriaire

abcde
fghi
J
klmno
P
qrstuv
wxy
z